

345 /
1904/3

16/1/0
4
24/1/05
20/2/09

ՀԱՅՐԱԿՈՐ

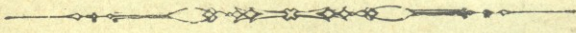

Ո Ն Ե Յ Ե Կ Ո 1904

ყურნალ „ჯეჯილისა“

83.

I კურდღელი და კატა სახალწლო ლექსი—შ. მღვიმელისა	3
II სახალწლო თეთრი კაბა (აზრი პოლონიურიდან)—ა. ყუმისთაგელისა	5
III შობის ხე სოფელში (გადმოკეთებული)—ან. წყნეთელისა	10
IV ტანტის მემკვიდრე და მათხოვარი (პარკ. ტვენისა) თარგმანი—ან. წყნეთელისა	17
V სამნი დანი რუსულიდან—ს. ციციშვილისა	23
VI აღმიანის და ცხოველების სისწრაფე მოძრაობაში (გადმოკეთებული)—ი. გოგუასშვილისა	27
VII წერილმანი: ამოცანები, სახუმარო კითხვები და შარადა.	31
VIII სახალწლო (ლექსი)—დ. თამაშვილისა	33
მოზრდილთათვის	
I დედის მარჯვენა ხელი (მოთხრობა)—ეკ. გაბაშვილისა	35
II დავით აღმაშენებელი—დ. ჯანიჭაშვილისა	49
III ფიზიკური გეოგრაფია (პროფ. გეიკისა) თარგმ.—სახინისა	60
IV № XII „ჯეჯილის“ გამოცანების ახსნა განცხადებები .	67

თანახმათ მათი ყოვლად უსამღვდელოესობის საქართველოს ეგზარხოსის დამტკიცებისა, თფილისის საქარქიო რჩევამ, 17 ოქტომბერს, 1897 წ. გადაწყვიტა ქართული საემაწვილო ყურნალი „ჯეჯილი“ საქართველოს ეპარქიის სამრევლო სკოლებში მიღებულ იქმნას სახმარებლათ.

საქართველო ნახატებიანი

ეურნალი

იხარდე, მწვანე ჭეჭილო,
დაბურდი, გახდი უახლო...
ო ღ.

№ I

ფალიშადი მეთხუთმეტი

7046

ბფილისი

სტამბა ტ. მ. როტინიანისა, № 41 | Тип. Т. М. Ротинианца, Гол. пр. № 41

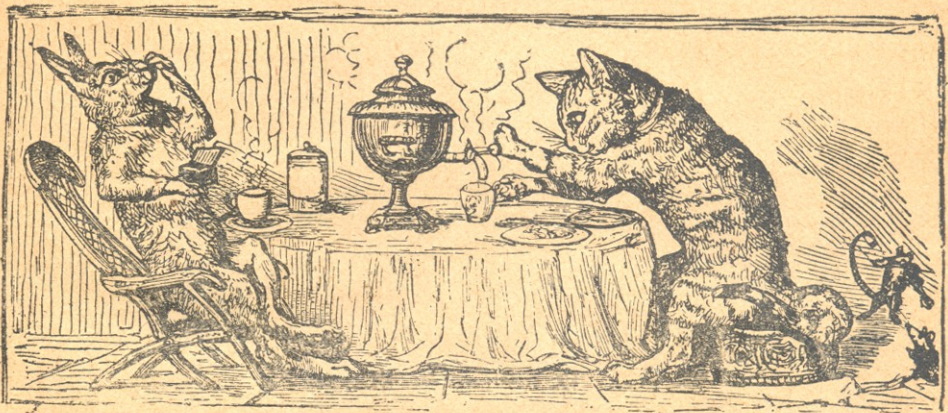
1904

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 29-го Декабря 1903 г.

კურდღელი და კატა.

(სასაღწლო)

ლოცავ ახალ-წელიწადს
ჩემს დისწულს ციცუნისა,
— შენც ღმერთმა შრავალს დაგასწროს!
ვანლაზარ ჩემსა ძიასა!

მობძანდი, შენი ჭირიძე!
მობძანდი, შენი გულისა
თან მოაუოლე ახალ-წელს
ამბები სიხარულისა.

გაძხიარულდი, ბიძია!
ღუშმანს დაუდგეს თვალები,

რაცა მახეს, ტებილათ მაირთვი,
 ნურასე მომეგრძალები.

ჯერ აბა ჩაის შევეძეთ,
 ჭიქები ავაწვარუნოთ,
 მერმე გადავკრათ შარბათი
 და ზირი ჩავიტებარუნოთ.

სომ იცი, ახალი წელი
 სმა-ჭამას გაუჩენია,
 გაღაჭკარ, გული გაძაღე,
 მტერსაც ნუ მოუწეენია.

მაშ გაუმარჯოს, ბიძია,
 ახალ წელს — ახალ ძაღასა
 ვაჰმოროს მტრობას და შურსა,
 ცხოვრების სათაბაღასა.

გვიცოცხლოს ეველა მოკეთე
 მისადეგ-მოსადეგარი,
 მე დამიმარცხოს ფინია
 და შენ კლარწია მწევარი.

უ. მ. მლიმელი.

სახალწლო თეთრი კაბა.

(აზრი პოლონიურიდან.)

სოფო, ჩემო კარგო, ჩემო ტკბილო
მეგობარო, ოთხშაბათს, ახალ-წელი-
წად ღამეს უთუოთ ჩვენსა მოდი!
უთუოთ, უთუოთ მოგელი! გულ-მხურ-
ვალეთ ემუდარებოდნ მარო შორეულ
ნათესავს სოფოს.

— არ შემიძლია, მაროჯან! მწუ-
ხარებით ამოიკუნესა სოფომ. ოღონ-
დაც რომ ძრიელ მინდა მოსვლა,
ძაგრაძმ... არ შემიძლია...

— რატომ? გაკვირვებით შეეკით-
ხა მარო. აბა, უშენოთ რას გავაწ-
ვობთ! ცეკვა, თამაში, გართობა ეს

ხომ შენი საქმეა! არა, არა, უთუოთ უნდა მოხვიდე! აბა,
გენაცვა, ხომ კარგათ იცი, რომ უშენოთ ჩვენ ვერაფერს
თავს ვერ მოვაბამთ!

სოფომ გულმტკივნეულათ გაიღიმა, მაგრამ ამავე დროს ცრემლებით ავესო მოციმციმე თვალების ქუთუთოები.

— არა, ჩემო კარგო, უხემოთაც არა გიძავთ-რა, მხიარულათ გაერთობით!

— არა, არა, სოფოჯან, უშენოთ ჩვენ თამაშს ლაშათი არ ექნება! უთუოთ, უთუოთ მოგელი! ნინა, ქეთო, თინა და ელიკოც მოვლენ. ჩავიცვათ თეთრი კაბები და ვიცეკვოთ, ვითამაშოთ...

სოფო ამ სიტყვებზე შეკრთა და მორცხვათ წაიბუტბუტა:

-- მე რომ თეთრი კაბა არა მქვს!

— თღონდაც შენ მოდი და, როგორი ფერისაც გინდა, ისეთი კაბა ჩაიცვი! ერთბაშათ განწყუებინა სიტყვა მარომ.

სოფომ თავი მიწის ჩაღუნა და არა უნასუნა რა მაროს.

— მშვიდობით! მწუსარე სით განაგრძო სოფომ. ვკონებ, კიდევაც დავიკვიანე, დიდება, ვინ იცის როგორ სწუსს!

სოფოს წასვლის შემდეგ დაბრუნდენ სახლში მაროს დედა და დები.

— წარმოიდგინეთ, შესჩივლა მარომ დებს, — რა უბედური ვარ! სოფოს რამდენი ვესვეწე, რამდენი ვესვეწე სახალწლოთ ჩვენსა მოდი-მეთქი მაგრამ რომ ვერა შავასმინე-რა!..

— რატომ არა ჭსურს მოვიდეს? შეეკითხა მაროს უფროსი და თამარი.

— თეთრი კაბა არა მაქვსო! განა სახალწლოთ უთუოთ თეთრი კაბაა საჭირო! თვალებ-ცრემლიანი ტიკტიკებდა მარო.

— შეიძლება, სოფოს სხვა კაბა სრულებითაც არა აქვს! შენიშნა თამარმა.

— ეგ-კი როგორ შეიძლება! კიდევაც რომ არა ჭქონდეს, დიდდა განა ვერ შეუკერავს, მორჩა და გათავდა!

— დიდდას სადა აქვს იმდენი შეძლება სოფოს ყოველ-წლივ ახალი კაბები უკეროს. სოფო ამ წინასედაც შემომჩიოდა ერთი კაბის მეტი არ გამახჩიოა!

— საცოდავი!.. საბრალო სოფო!.. მამ იმიტომ მეუბნებოდა მოსვლის უარს!.. ღმერთო, როგორ მებრალება, როგორ მეცოდება ჩვენი სოფო! გულ-ამოსკვნით, ნაწვევტ-ნაწვევტათ ისროდა თათოეულ სიტყვას მარო.

რამდენიმე წუთის შემდეგ თვალებ-ცრემლიანი მარო თავის საუვარელო დედის ოთახში შეიჭრა.

— დედიკო, დედიკო, ჩემო საუვარელო დედავ, მართალი მითხარი, განა შესაძლოა სოფომ ამ სახალწლოთ ახალი კაბის შეკერვა ვერ მოახერხოს?..

— რა საკვირველია, შეილო, რომ შესაძლოა... სოფო ობოლი ქალია. დიდდას ლუკმა ზურიც-კი ენატრება და

ახა, შენ თვითონ იფიქრე, ყოველ ბედნიერ დღეს როგორ შესძლებს უკეროს სოფოს ახალი კაბები!

— მე-კი ისე მინდოდა, ისე მინდოდა სოფო ოთხშაბათს ჩვენსა მოსულიყო, რომ... რომ...! სოფო ისე მიუვარს, ისე მიუვარს, რომ...! დედიკო რომ ნებას მომცემდეს, მე ვიცი, როგორც მოვიქცეოდი!..

— ახა, როგორ მოიქცეოდი! თქვი თამამათ!.. განამხევა მარო დედამ.

— ჩემ თეთრს კაბას სოფოს ვაჩუქებდი!

— შენ-კი რაღას ჩაიკვამდი! ალერსიანათ შენიშნა დედამ.

— ცისფერს, ალისფერს, ვარდისფერს! განა ცოტა კაბები მაქვს! ჩემო დედავ, ჩემო ძუძუებო, ჩემო, ჩემო უველავ! მომეცი ნება სოფო ამ სასახლწლოთ გავასარო!..

დედას სინარულისაგან თვალთაგან ცრემლების ნაკადული წასქდა, მან მაგრათ ჩაიკონა ძეგრდში თავისი გულ-კეთალი ქალი და სიუკარულის კილოთი ყურში ჩასჩურჩულა:

— კეთილი, ჩემო კარგო! საბრალო სოფოს შებრალებისათვის, დედიკო ორთავ თვალებს გიკოცნის!..

მაროს სინარულს სასდვარი არა ჰქონდა. ჰატარა, თმასუტუტულა მარო უსურვასის წნელივით დედას ეელზე ესვეოდა და, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, გატაცებით ჰკოცნიდა და ჰკოცნიდა თავის საუკარელ დედას.

ოთხშაბათს, ახალ-წელიწად საღამოს, მაროსთან მოე-
ყარათ თავი ჰაწაწკინტელა გოგონებს და ერთი ჟივილ-ნი-
ვილი გაჭქონდათ. სოფოც ნახუქარ თეთრ კაბაში კოპწით
მორთული საერთო ფერხულში ჩაბმობდა და სსვებთან ერ-
თათ მსიარულათ და უდარდელათ ეკებებობდა ახალ წელი-
წადს.

ა. ყუმისთაველი.

ობოლ დისწულებსაც ისე, რომ ბავშები ბლომათ იუვენ და მსიარულათ ატარებდენ დროს. ახლა როდესაც მოახლოვდა შობა-ახალ-წელიწადი მათ სიხარულს სამსლვარი არ ჰქონდა, ისინი წამდაუწუმ კვითხებოდენ მართას:

— დედილო, დედილო, მე ხომ შაქრის ანგელოზს მაჩუქებ!

— მე ალ მინდა ანგელოზი, ეუბნებოდა სულ ჰატარა,
— მე ცხენი მაჩუქე, ცხენი.

— მე დედოფალი მინდა, უსათუოთ დედოფალი! ყვიროდა ჰატარა გოგონა.

ბოლოს მივაღწერს ჰატარა ნიკოც და უთხრა:

— მე წიგნი მიუიდე, დედიდავ! და ასე ხან ერთი ჩამოკონწიალებოდა კისერზე მართას და ხან მეორე.

მართას გული ეთუთქებოდა, რადგან გზა და კვალი არსად იყო, რომ ევიდვინებინა შობის ხისთვის მორთულობა, ტბილეულობა და საჩუქრები. არც ფული შეესწრო, დიდმა სამთარმა ეველას ხარალი მისცა.

ფარნაოზიც საძინლათ მოუსვენრათ იყო, გაუიღული სიძინდის ფული არ მოუტანეს, ფულისთვის გაგზავნილი კაციც აქამდის არსადა ჩნდა.

— ნამქერმა ხომ არ დამიხრჩო ის კაცი! ამბობდა შეწუნებული ფარნაოზი. — ეძახვილები დამჩებინა გაუხარებელი ამ ახალ-წელიწადს.

— რა გრჯოდა, ქალო, რათ დაჩვიე ბავშები მაც შობის ხეს! ახლა ხომ შენ თითონ იტანჯები, რომ ვერ უძარ-იავ. რა სჯობდა ჩვენ ძველ ჩვეულებებს. რა ამბით ვეგებებოდით ახალ-წელიწადს: გოხინაყებით, ტებილიკვერებით, ნახუჩებით და სხვ.; შობის ხე და შობის ხე! ახლა სულ იმას გაიძახით. ესეც შენი შობის ხე. აუვედრიდა თავის მართას დაღონებული ფარნაოზი.

უცბათ მოისმა ბავშების ტირილი. დედ-მამა გაპარდნენ შესატყობათ თუ რა მოხდა. ზაწია ბავშები მოესიყენ მართას და გულ-ამოსკვნით სლუკუნებდნენ:

— ნიკომ გვითხრა, რომ წრეულს შობის ხე აღარ გვექნებაო. მართალი არ არის განა დედავ?

დედ-მამამ დააიედეს ბავშები. თითონ-კი ძალიან შეწუსებულნი უდილობდნენ რასმეზე გული გადაეოლათ.

საღამო ჟამი იყო. დაღონებული მართა ფანჯრიდან გადასცქეროდა ღელეს. ქარს გაჭქონდა ზუსუნნი, ხვეტავდა თოვლს და ძირს გზასე ჩაჭქონდა. ხან-და-ხან მართას ეჩქებოდა, რომ თოვლთან ერთად მისი ხის სახლიც ძირს, ძდინარისკენ მიექანებოდა. დაჯვრემილი ფარნაოზიც მიმჯდარიყო კუთხეში და ჩიბუსს ეწეოდა. ქარის ერთგვარი გულსემსარავი ზუსუნნი მას ტანში ჟრუანტელს ჭგვრიდა. მგერამ უდილობდა თავი შეეკავებინა, მაგრამ ეოჟილიყო. ორივე ცოლ-ქმარი თითქოს რაღაც უბედურებას მოელოდნენ,

ამიტომაც როდესაც გაძღვლი ფეს-აკრეფით შემოვიდა ოთახში ერთ-ნმათ შესძახეს:

— რა ამბავია! ავან სომ არავინ არის?

— მარკოს ეელში უჭერს, ძლივსა სუნთქავს!

ცოლ-ქმარი გაფითრებულნი შევარდენ ბავშვების ოთახში. დახედეს თუ არა ბავშვის გაწითლებულ ლოყებს, ატკრეცილ სახეს მისვდენ რომ მას დიდი სიცხე ჭქონდა. ამისთანა უცები გაკარგარებული სიცხე და ეელში სრიალი იცის მხოლოთ ხუნავმა.

ცოლ-ქმარს შიშით თავ-ხარი დაეცათ. საჭირო იყო საჩქაროთ ექიმი, მაგრამ ამისთანა სამინელ ავდარში ექიმის მოყვანა შეუძლებელი იყო. დედ-მამამ მოიკრიფეს გონება, მონახეს წამლები და ფთხილათ, დაფიქრებით მოჭევენ ავამეოფის წამლობას. მთელ დამეს არ მოშორებიან საყვარელ შვილს, თვალს ადევნებდენ ყოველ მის ცვლილებას და იმედს არ ჭკარგავდენ, რომ ბოლო კეთილი იქნებოდა.

ქარს ისევ ისე გაჭქონდა ზუსხუნი, დრო ნელ-ნელა გადიოდა, დედ-მამა თვალს არ სუჭავდენ, ბავშვის ქვეშაგებს არ შორდებოდენ. გაძღვლიც კუთხეში თვლემდა.

დილით ემაწვილებმა თითო-თითოთ დანიწყეს გაღვიძება. ერთ წამს ატუდა სმაურობა; ხან ერთი უძანდა გაძღვლს, ხან მეორე. ფარნაოხი ვუელასთან სათითათო მიდიოდა და დაბლის ხმით ატეობინებდა მარკოს ავამეოფობას.

ისინიც ნელა-ნელა იღებდენ ხელში ტანისამოს და ფეხ-აკრეფით გადიოდენ მეორე ოთახში ჰირის დასაბანათ და ტანთ-ჩასაცემელათ, რომ სმაურობით არ შეეწუსებინათ საუვაზრელი ავათძყოფი.

„დედას და ძამას მთელ ღამეს არ დაუძინია, ალბათ ჩვენი მარკო ძალიან ავათ არისო“, ჩურჩულობდენ ეძაწვილები. ისინი კუთხე-კუთხე დადიოდენ და ჩუმ-ჩუმად ქვითინებდენ. ეველასე მეტათ სწუსდა პატარა ექვსი წლის სანდრო, სულ იმას გაიმახნოდა:

— ფუფუა ტკივა, ჩემ მარკოს! ფუფუაო.

ქარი წამს ჩავარდებოდა და წამს უფრო ძალოვანათ გაჭქონდა ზუილი და ვაი-ვაგლასი. დაღამდა. ქარიშხალი უფრო ამოვარდა. ეძაწვილიც უფრო შეწუსდა. სრიალებდა, სიცხით იწოდა, სულს ვეღარ იბრუნებდა.

ასე გაიარა ღამემ. გათენებაძაც არაფერი ცვლილება არ მოახდინა. თითქოს სინათლემ უფრო უწყალოთ დანახვა დედ-ძამას ავათძყოფი მარკოს მდგომარეობა.

მართა ძლივს იდგა ფეხსე, დაღონებული გამოვიდა ოთახიდან და შევიდა ჰურის საჭმელ ოთახში. ფარნაოსიც უკან გაჭყვა, თითქოს ბავშვის ტანჯვის ყურება ვეღარ შესძლეს. მართა მივიდა სატის წინ და ქვითინით ევეღრებოდა ღმერთს შვილის გადარჩენას. ქმარი რაღასაც ბუტბუტებდა. ამ დროს შემოვარდენ ოთახში ეველა ეძაწვილები და რა

ნახეს დედა ასე შეწუხებული დაიწუხეს ერთ-სმათ ტირილი, ამის დანახვასე ფარნაოხმაც ვერ შეიკავა ცრემლები.

შუადღისას ქარი ჩავარდა, გამოიღარა. მხის შუქმა გამოანათა. ახლა-კი შეიძლებოდა ცხენიანი კაცის გაგზავნა ექიმსე. მაგრამ ბედმა გაუღიმა ამ ოჯახს. არ დასცალდათ ექიმსე გაგზავნა, ის თითონვე მოადგა მათ კარს. მესობლათ ყოფილიყო და ნათლულების სანახავათ მოსულიყო.

მთელი ოჯახი აღტაცებით მიეგება მეგობარ ნათლია ექიმს.

მან შესედა თუ არა ავთმყოფს გაიღიმა.

— რაო, ხუნავი არ არის?

— სწორეთ ხუნავია. მაჩვენეთ სიცხე უნახო. თქვენ კარგათ გიწამლიათ ჩემი მარკოსთვის, სიცხეც თითქმის გამონელებია. წაბრძანდით, ბატონო მართა, მოისვენეთ, და-მშვიდდით, მარკო უკეთ არის.

მართა გავიდა დასაძანებლათ, ემაწვილები აუვარდენ ქვეშავებსე, ჩახუტენ მას და ეველამ ტკბილათ ერთათ დაიძინეს.

მეორე დღეს იყო ახალწლის წინა დამე. მარკო ისე კარგათ განდა, რომ ქვეშავებსე წამოჯდა და როცა ჰკითხავდენ გტკივა რამეო, უნახუნებდა:

— ალაფელი, ალაფელი!

საღამოსე მთელმა ოჯახმა თავი მოიყარა იმ დიდ ოთახში, სადაც შარშან და შარშან-წინ ედგათ საშობაო სე. ეველა მხიარულობდა, შეექცოდა ცხელ-ცხელ საჭანურებს, ტკბილიკვერს, გოზინაყს და სხვა შინაურ ხილს და ისე მოხარულნი იყვენ თავიანთ საუვარეულ მარიკოს კარგათ ეოფნას, რომ არც-კი აღარავის მოჰკონებია შობის სე.

ან. წერეთლისა.

(აზრი რუსულიდან)

ტახტის მემკვიდრე და მათხოვარი.

მარკ-ტენის მოთხრობა.

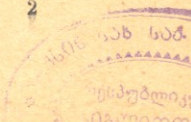
მათხოვრისა და მემკვიდრის დაბადება.

ნგლისის ქვეყანაში, ქალაქ ლონდონში, სამასი წლის წინეთ ერთ მათხოვრის გვარათ კანტის ოჯახში დაიბადა ვაჟიშვილი; ამ ვაჟიშვილს დაარქვეს თომა. დედას სულაც არ განსარებია ამ ბავშვის დაბადება; საწყალ დედაკაცს იმ ორი ქალიშვილებისთვისაც, რომელნიც თომას წინეთ დაიბადნენ, არა ჰქონდა სარჩო და მესამეს როგორღა გასრდიდა, უბედური?..—სწორეთ საუბედურთ მეუღლა მესამე შვილი — გაიფიქრებ დედამ; განვიან ძონძებში ახალ-დაბადებული, ჩააწვინა ხელათ გაკეთებულ აკვანში, უვლიდა და აწოკებდა მუძუს, თუ-კი მის დამსკნარ მუძუებში ჩადგებოდა რამე. მათხოვარმა მამამ ერთი-კი გადასედა ახალ დაბადებულს და შერე უურეც არ ათხოვა.

სწორეთ იმავე დღეს მეფის დიდებულ სასახლეში მდიდრულ ქვეშაგებში იწვა მეფე გენრიხ შერვეს მეუღლე და კვერდით ედგა ოქროს აკვანი, რომელშიაც იწვა ახლად დაბადებული მეფის შვილი ედუარდი. ეველაფერი ისე იყო მო-

91
702
A

წუბილი, რომ მშობიარე მეურნოთ, მშვიდთ ეოფილიყო, არაფერსე არ შეწუხებელიყო; იატაკი რბილი ხალიჩებით მოფენილი, ფანჯრებსე ატლას-ღიბა ჩამოფარებული. ამ ახალ-დაბადებულს დიდხანს ელოდებოდენ და ახლა ღვთის წყალობათ მიანდით იმის მოვლენა. და ის დღე რა დღე-საც დაიბადა მეფის მეძვიდრე ეველასთვის სადღესასწაულო დღე იყო. მეფე - მამა ამ დღეს მთელ ქვეყანასე ეველასე ბედნიერათ გრძნობდა თავს. დედოფალ დედის სინარულს სახდვარი არა ჰქონდა, რომ მან შესძინა ოჯახს და ინგლის ტახტის მეძვიდრე.

უცნობნი და ნაცნობნი ქუჩაში ეხვეოდენ ერთმანერთს, ულოცავდენ, ჰკოცნიდენ და სინარულით ტიროდენ. მდიდარ ოჯახებში და ღარიბ ქოხებში ეველა მღეროდა, ცეკვავდა და მხიარულობდა; სამი დღე და ღამე დაუსრულებელი ღზინი იყო. მთელ სახელმწიფოში ერთ კუთხიდან მეორე კუთხემდის მოედო ეს მხიარული ამბავი და ეველა ღაზარაკობდა ამ ახალ-დაბადებულ მეძვიდ-

დიოდა. ზატარაობიდანვე თომაც შეჩვიეს მოწყალების თხოვნას. საღამო ჟამს მოჭქონდა სახლში რასაც მოაგროვებდა; თუ ცარიელი დაბრუნდებოდა, ვაი იმისი ბრალი, მაშინ მამისგან და ბებიასგან ლანძვასა და ცემას სასლვარი აღარ ჭქონდა. დედას ებრალებოდა თომა, თუძცა თითონაც მშიერი იყო, მაგრამ მანაც შეუნახავდა ხოლმე გაძმარ ზურის ლუკმას.

ქურდ მამას უნდოდა თავის ხელობაზე დაეყენებინა შვილებიც, მაგრამ ვერას ვახდა.

იმავე სახლში, სადაც იდგა კანტი ცხოვრობდა ერთი მოხუცებული ძღვდელი, მამა ანდრია. უბნის ბიჭები სშირათ შედიოდნენ ამ კეთილ ძღვდელთან და ის დარიგებას აძლევდა, ასწავლიდა და თან სადილსაც უწილადებდა

ხოლმე. თომამ იმისგან შეისწავლა წერა-კითხვა და ლათინური ენა.

სწორეთ ბედნიერება იყო თომასთვის ძღვდლის სღაპ-

რები და წიგნები. სძირბთ დაკაბულ და მშიერ თომას დიდ ხანს არ დაეძინებოდა სოლმე, ისე გაიტაცებდენ უცნაური ამბები, რომლებსაც ამოიკითხავდა მღვდლის ძველი წიგნებიდან. თივასე გაწოლილი თომა ფიქრობდა მეფის შვილებზე, სასახლეში რომ ცხოვრობენ, იმათ მდიდარ და შვენიერ საწოლ ოთახებზე; მორთულ კარის-კაცებზე და ლამაზ სეფე ქალებზე და ჰატარა მათხოვარს თვალ-წინ წარმოუდგებოდა საარბაკო-საოცნებო სურბთები.

ბოლოს თომამ გამართა ხელმწიუობიას თამაშობა. თვითონ გახდა მეფის შვილათ და მეგობრებს დაურთა მეფის კარის-კაცების თანამდებობა; მეფურათ სცემდა ბრძანებას და იცავდა სასახლის ჩვეულებებს. ამხანაგებს ჯერ ართობდა თომას საოცარი საქციელი და სიტყვა-პასუხი. მერე-კი მისი შიში ჩაუვარდათ გულში, მიიჩნიეს დიდ ჭკვიან და ნასწავლ კაცათ, ისე მიეგებებოდენ სოლმე, როგორც ნამდვილ მეფის შემკვიდრეს, თავიანთ მოგონილ კრებებზე სჯიდენ და აწეობდენ სახელმწიფო საქმეებს და თომას ბრძანებას ისე ისმენდენ, როგორც მეფის ბრძანებას.

ამის მეგობარმა პავსებმა თავიანთ დედ-მამას უამბეს თომას ჭკუა-გონებაზე და ეველა მოდიოდა რჩევის საკითხავათ. თომა დიდი გამჭრისობით უეკირდებოდა საჩივარს და არიკებდა ეველას; და მალე ჰატარა მათხოვრის ჭკუა-გონებაზე ეველა ლაპარაკობდა.

თომა ცამეტ წლამდის ასე ცხოვრობდა: მუდამ მოწვა-

ლებას თხოულობდა, შავ გამხმარ ზურის ლუკმას ლოდნიდა, ცემა-ტყეპას იტანდა, მეგობრების ჩხუბს არჩევდა და ღამ-ღამეობით, თივაზე რომ გაწვიებოდა, ფიქრობდა თუ რა მეფური ბრძანებები გაეცა მეორე დღეს. ხოლო ერთი ფიქრი არ აძლევდა ამ ემაწვილს მოსვენებას: საშინლათ უნდოდა თავისი თვალით ენახა ტანტის შემკვიდრე.

ერთ სუსხიან საღამოს ფეხშიშველად თომა დადიოდა ლონდონის ქუჩებში. წვიმდა, ბურუსი იდგა. თომა წამდა-უწუმ შესედაძდა იმ დუქნებს, საცა სანოვაგე იყო გამოფენილი. ყოველგვარი გემრიელი საჭმელები მოჩანდა ფანჯრებში, თომას-კი საშინლათ შიოდა. ღამე შევიდა ემაწვილი სახლში, მამამ ჩვეულებრივ მიტყეპა. თომა დაწვა დასაძინებლათ. ძილში გაჩნდა შორეულ უცნაურ ქვეყნებში. საოცარი რამე - ესიზმრა თომას: ვითომ თვითონ იყო ტანტის შემკვიდრე, თავის თავს ხედავდა სასახლის განათებულ დარბაზში, ესმოდა დუთიური მუსიკა, მორთულნი მსახურნი მძიმე თავის დაკვრით ეკებებოდნენ ემაწვილს.

დილით თომას ძალიან ადრე გაეღვიძა; ოცნებები გაქქრენ; მან ნახა თავის თავი მათხოვრის ოთახის კუნჭულში; საშინლათ შესწუსდა, ცრემლებმა თვალებიდან გადმოხეთქეს.

ან. წერეთლისა.

(შემდეგი იქნება)

სამნი დანი.

დადგა შობა-ახალწლის დღესა-სწაული. მთელი ქალაქი მოძრაობდა, ყველა ფაცი-ფუცობს; ვიდულობს სხვა-და-სხვა საჩუქრებს, საშობაო ხის მოსართავებს და სხვა ათას რამეს.

პატარა ბავშვებიც გულის ფანჯრებით ელიან იმ დროს, როდესაც დედ-მამა გაუმართავთ მათ შობის ხეს.

მღაწიის პატრონებიც რაც შეუძლიანთ ცდილობენ ღამესათ მოაწონ ფანჯრებში შობის ხის მორთულება, რომ შეიძველს თავი მოაწონონ.

ერთ დიდ მადანის ფანჯარას, საიდანაც კველუცათ გამოიურებოდა შობის ხის მორთულობა, მიაღვა სამი ჰატარა ღარიბულათ ჩატყული გოგონა და ცნობის მოყვარეობით ათვალეებდენ კოხტათ გამოწეობილ შობის ხეს.

ორი იმათგანი დიდის აღტაცებით უამბობდა მესამეს, თუ რადა რა ძვირფასი ნივთები იყო ფანჯარაში გამოკიდული. მესამე-კი სინაზრულით გაიმასოდა:

— რა მშვენიერი სანახავი იქნება ეველა ეგ! კიდევ თქვით რამე, ნინა, მაშო! კიდევ, კენაცვათ, კიდევ!

და ისინიღ დიდის სიამოვნებით ტიტინებდენ და ტიტინებდენ. მათ უკან გახერყულიყო ერთი მდიდრულათ ჩატყული კაცი და გაოცებით შესცქეროდა ჰატარა ბავშვების ლაზარაკს. ბოლოს უფროსმა ბავშვმა მოჰკიდა ხელი თავის ორს ამხანავს და უთხრა:

— მაშო, კატო! კარგია გეყოფათ. ახლა სახლში წავიდეთ.

ბარემ ენანებოდათ მაშოს და კატოს სასიამოვნო სანახავების თავის დანებება, მაგრამ რა მეტი ღონე ჰქონდათ, რომ არ დამორჩილებოდენ უფროსი დის ბრძანებას.

ბავშვები მოძორდენ ფანჯარას. უცნობი კაციც უკან დაედევნათ. რამდენიმე ნაბიჯი რომ გადადგეს, უცნობმა დაადო მხარზე ხელი უფროს გოგოს და ჰკითხა:

— ჰატარა ქალი! ორნი რომ უამბობდით მაგ თქვენ მესამე ამხანავს ფანჯარაში გამოკიდულ შობის ხის მორთულობას, განა ეგეც იქ არ იყო? არა ხედავდა?

— ჩვენი კატო ბრმა არის! ამოხვრით მიუგო უფროსმა გოგონამ.

მხოლოდ ახლა შენიშნა უცნობმა ჰატარა გოგონას უსიცოცხლოდ გახედილი თვალები.

— იმიტომაც დაგვუფას, ჩვენი საცოდავი დაიკო, და ვუსხნით ეველას, რასაც ვხედავთ ძალახეობში: ვუსხნით როგორი დედოფლებია, როგორ არიან ჩაცმულები და ან რანაირი მორთულობაა ჩამოკიდული შობის ხეებზე. ეველა ესეები ამას ძალიან ახარებს და ჩვენც ვცდილობთ ვასიამოვნოთ.

— განა თქვენ თითონ არა გაქვთ შობის ხე? სიბრალულით დაეკითხა უცნობი.

— დედა დაგვირდა გაგიწობთ შობის ხეს, თუ ვეჩილი გაბრიელიძე მოგვცემს წაღების ფულსაო, მამა-ჩემი მეწაღეა და აგერ ერთი კვირას წაღები შეუკერა გაბრიელიძეს და ფულს-კი არ იძლევიან, რადგან ის რუსეთშია; თუ არ ჩამოვიდა და ფული არ მოგვცა ვერც შობის ხეს გაგმართავთ! დაამთავრა მწუხარებით გოგონამ.

— შენ, საცოდავო უსინათლოვ! რას დანახავ, კიდევ რომ გაგიძნობთ შობის ხე? დაეკითხა უცნობი ბრმა ბავშვს და თან შეწუხებული სიბრალულით უსვამდა თავზე ხელს.

— ოხ, კეთილო ბატონო! შესძახა ბრმამ, რომელსაც ძრეულ უხაროდა უცნობის კაცის აღერსიანი ლაპარაკის ეურის გდება. — მე ჩემი დები ჩამკიდებენ ხელს და მიმიყვანენ შობის ხესთან, მომცემენ ხელში მის ტოტს, რომელ-

საც იმისთანა შვენიერი სუნი უდის და ასე მეგონება რომ ეველაფერსა ვსედავ... მხოლოდ ეს არის რომ სანთლისა არა ვიცირბ. სრულიად ვერ წარმოვიდგენ სოლმე სანთელი როგორ ანათებს. დაუმატა ოხვრით უსინათლომ.

— საწყალო ბავშო! წაილაპარაკა უცნობმა და გადმო-
 უარს ცრემლები.

— უთხარით მამა-თქვენს, რომ დღესვე მოვიდეს გაბ-
 რიელიძესთან და მიიღებს წაღების ფულს. თქვენ-კი, ჩემო კარ-
 გებო, მიიღეთ ჩემგან შობის სის გასაწეობათ ცოცხადენი
 ფული. უთხარით დედას უთუოთ სვალვე გაგიწეოთ შობის
 ხე ამ ფულით, გაბრიელიძემ მოგვცა-თქო. უცნობმა ამოი-
 ღო ჯიბიდან ოქროს ფული და ჩაუგო ხელში უფროს ბავშს.

სინარულისაგან ბავშვებმა ვერც-კი მოახერხეს მადლობა
 ეთქვათ თავისი კეთილის მეოფელისათვის და სირბილით
 მოჰკურცხლეს სახლისაკენ.

მდიდარი მებატონე დაფიქრებული დიდხანს უცქეროდა
 ბავშვებს, რომლებიც აქეთ-იქით მოსდგომოდენ ბრმა დას,
 ჩაეჭიდათ ხელი და სინარულით მიაწებენებდენ სახლისაკენ.

ს. ციციშვილი.

(რუსულიდან)

ადამიანის და ცხოველების სისწრაფე მოძრაობაში.

(გადმოკეთებული).

ეკი ადამიანი მეტად სწრაფია მოძრაობაში, ასე რომ სხვა ადამიანები ვერ შეედრებიან მას სიარულსა და სირბილში. ამისთანა სწრაფს ადამიანს ეძახდნენ და ეძახიან იფრინდასა ანუ შიკრიკსა. ძველ დროში იფრინდებს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდათ. მათ გაუყენებდნენ ხოლმე კზასა ყოველთვის, როდესაც საჭირო იყო საჩქაროდ ეცნობებინათ, ან შეეტყუათ რომელიმე ამბავი. ძველს დროში იფრინდებს ისევე საჩქაროდ მიჰქონდათ და მოჰქონდათ ამბები და ჰატარა ნივთები, როგორც მიაქვსთ ჩვენს დროში ფოსტის ცხენებსა. საათში იფრინდა გაირბენდა სამუალო რიცხვით თორმეტს ვერსსა. ივენენ იმისთანა საოცარი იფრინდები, რომელნიც ორს ამოდენა მანძილს გაივლიდნენ ხოლმე. მაგალითად, ერთი ბერძენი, სახელად ფილონიდი, ალექსანდრე მაკედონელის იფრინდა, საათში 26 ვერსს გაირბენდა ხოლმე.

ჩვენს დროში იფრინდებმა მნიშვნელობა დაკარგეს. ამბების სწრაფი მიტან-მოტანისათვის, ნივთების საჩქაროდ გადატან-გადმოტანისათვის არსებობენ: ფოტოს ცხენები, რკინის გზა, ტელეგრაფი, ტელეფონი და ველოსიპედი. უკანასკნელი ღონისძიება იხმარება დიდს ქალაქებში. ჰარიუშო, მაგალითად, შეველოსიპედე გადაჯდება თავისს ველოსიპედზე, გააქანებს ქარივით, წინ უსწრობს რკინის გზის მაშინასა, საათში გარბის ორმოც-სამოც ვერსსა და საოცარი სისწრაფით მიაქვს და მოაქვს ამბავი და ჰატარა ნივთები.

წერილების სწრაფად მიტან-მოტანას ასწავლიან აგრეთვე მტრედებსა. დაუფასებელს ხაძსახურს უწევენ ამისთანა

მტრედები აღამიანებს ომიანობის დროს. ვსთქვათ მტერი შემოერტუა ეოველი მხრივ რომელსამე ქალაქსა და არ უძვებს იქიდგან არც აღამიანსა და არც რაიმე ამბავსა. მაშინ

მომწვედელნი მოქალაქენი სწერენ წერილებს თხელს ქა-
 ლაღდზე, აბმენ გაწვრთნილს მტრედს ეელსედ და უშკებენ
 ისლას. მტრედი ავარდება ხეით ჭაერში, მიიხედ-მოიხე-
 დავს და მერმე მიურინავს ან ერთს მხარეს, ან მეო-
 რეს. როცა სამშვიდობოს მივა, ჯდება იმისთანა ად-
 ვილას, სადაც ადვილად მიუდგებიან და მოხსნიან
 წერილებსა. დამნახველნი მიდიან მტრედთან, ხსნიან
 ეელიდგან წერილებსა და ტეობულობენ მტრისაგან
 გარშემორტყმულის ქალაქის ამბებსა. აჭმევენ, ასმევენ ამ
 საუვარელს ფრთოსანსა და დასავენებენ. ამავე დროს სწე-
 რენ წერილებს, ქვეენის მდგომარეობას აღნიშნავენ, მერმე
 მტრედს აბმენ ეელსე და უშკებენ. ჭკვიანი ფრთოსანი ხელ-
 ახლად ავარდება მაღლა ჭაერში, გაითვალისწინებს ქალაქის
 გზასა და გაეჩანება მისკენ, რათა დაუეონებლივ მიუტანოს
 წერილები და ჰასუსიც ძაღუ წამოიღოს უკანვე. ასეთი დაუ-
 ფასებელი სამსახური გაუწიეს საფოსტო მტრედებმა ოც-და-
 ათის წლის წინად საფრანგეთის დედა-ქალაქს პარიჟსა, რო-
 ცა მას გარს შემოერტვა გერმანიის ჯარი... საფოსტო მტრე-
 დი თუბცა უკან ჩამორჩება სისწრაფეში გარეულს მტრედსა,
 მაგრამ რკინის გზასე-კი ერთი ორად უფრო სწრაფია და
 საათში შეუძლიან გაიზინოს სამოც-და-ათი ვერსი.

დატვირთული აქლემი საათში გაივლის ხოლმე ოთხს
 ვერსსა, საჯდომი აქლემი თოთხმეტ-თხუთმეტს ვერსსა. შე-
 სანიშნავია, რომ აქლემი სიარულში მეტად გვიან იღლება.

მას შეუძლიან საძი-ოთხი დღე ზედი-ზედ ირბინოს და არ დაიღალოს, თუ შუადღისას დასვენება ექმნება. გაჭენებული ცხენი ჯერ წინ გაუსწრობს სოლმე გაქცეულს აქლემსა; მაგრამ ძაღვ იღლებს, ნაბიჯს უკლებს და ბევრად უკანა რჩება დაუღალავს აქლემსა...

ზოგი თევზი ისეთი სწრაფია, რომ ორმოცს ვერსს გაივლის საათში. კარგი მონადირე ძაღლი საათში გაირბენს ოც-და-ათს ვერსსა, სირაქლემა — ორმოც ვერსსა, არწივი — სამოც-და-ათს ვერსსა, გარეული მოგზაური მტრედი — ასს ვერსსა, მერცხალი — ოთხმოცს ვერსსა... ლოკოკინა-კი, უველასე გლახა მოსიარულე, ძლივს გაივლის სოლმე ნახევარს ადლსა ძთელის საათის განმავლობაში...

ი. გოგებაშვილი.

ამოცანები.

(წამოადგენილი ად. შიუკაშვილისგან).

ახალ-წლის დღეს დავექე მეფეთ
 ერთ წელიწადს მომცეს ვადა;
 ყველას მოსწონს ეს ამბავი,
 თვითონ მეც-კი გამეხარდა.
 თითოეულ ტყავს მაძრობდენ,
 რაც-კი ღმერთმა დღე დაჰბადა,
 მაგრამ მაინც არ გავტიტვლდი,
 კიდევ შემრჩა ცოტა მატა;
 პანლური მაშინ მიჭირეს
 ბადალი რომ გამოცხადდა.

—
 დღე და ღამეში ორჯელ იბადება, ორჯელ
 კვდება და დაბადებიდან სიკვდილამდის-კი ერ-
 თის ხმით ლაპარაკობს.

—
 თოვლისებრ თეთრი, სპეტაკი,
 ყველასგან პატივცემული,
 ყრმათა ძლიერ მიეჩინივარ
 მათის კბილების მტერი ვარ.

ს ა ა ხ ა ლ წ ლ ო.

ხიე-ფერადი
განთიადი,
სახალწლო ბედი'-წერა—
ამან ბრძმედით,
ტკბილ იმედით
ყველას გული აგვიძგერა!..

მინალოცი —
ხმა-ნატყორცი —
თითქო ზეცამ აირეკა, —
ერის გულში,
წამებულში,
განახლების ზარს დარეკა...
—

ცის დასტური,
ფუგდოთ ყური —
თვით დაერთო ქვეყნის სურვილს:
ტკბილი ხმებით,

შეთანხმებით
 ყველა იკლავს ამ დღის წყურვილს.

—
 თვით იმედი—
 წინ-მორბედი,—
 მომლოცავი და მეკვლეა;
 ძალთა გრძნობა,
 გამოცნობა—
 საიმედო სიცოცხლეა...

—
 ჩვენც ამ ძალით,
 მგზნებარ ალით
 თვით სიკეთე ვაიაფოთ
 და ამ წლებით,
 განახლებით
 წინისაკენ მივისწრაფოთ!

დ. თამაშვილი.

დედის მარჯვენა ხელი.

ულ მაგ თანჯარაში ზინარ და სადღაც გაიცქირებო, ქალო მარია; ნეტა თუ რას ხედავ მაგისთანას რომ არ გწყინდება? შეეკითხა მამოს ქეთუნია, პატარა მოახლე იმ პოლშელი ოჯახისა, სადღაც ეს ინსტიტუტისთვის მოსამზადებლათ იყო მიბარებული.

— რას ვხედავ და რკინის გზის „სტანციას“. აი გაიხედე „მაშინის“ კომლი როგორ მიიკლაკნება, თითონ მაშინა როგორ მირბის, გაიგონე?—რა რიგ დაიჭყიელა იმ ოხერმა, სტანციას რომ მიუახლოვდა!

— მერე და რა? ყოველ დღე სულ აგრეა და აგრე, შენ-კი, მეტადრე ამ უკანასკნელ კვირაში, თანჯარას აღარ შორდები. თითქო რკინის გზის მატარებელი თავის დღეში არ დაგენახოს.

— მეც არ ვიცი, ჩემო ქეთო, ამოღებოთ თქვა მაშომ, — ასე რათ მოვეუხშირე იქით ყურებას. ეს-კი ვიცი რომ, რაც სიცვიემ მოუჭირა და ყველა ადამიანი სახლში შეამწყვდია, ჩემი გული უფრო და უფრო დადარდიანდა. ჩემი სახლის ნახვა უფრო და უფრო მომინდა. სულ მინდა იმ მტკერის ნაპირებს ვუყურო, ამ სიშორიდან გაეარჩიო, თუ საითკენ მიდის.

— ხა, ხა, ხა! გადინახარა ქეთომ.—აქედან გინდა გაარჩიო მტკერის მიმდინარეობა?! ასე ამბობენ აქედან სტანციამდინ ვერს ნა-

ხევარი მეტიაო და თუნდ კიდეც გაარჩიო, ნეტა რაში გეკნაჭება, თუ მტკვარი საით მიხეტიალება!

— რაში მეკნაჭება? — რკინის გზის მისვლა-მოსვლა მინდა დავინსომო. თუ მტკვარს დაჰყვება „მაშინა“ მაშ ჩენი სოფლისკენ მიდის და თუ არა... აქ მაშომ ენაზე კბილი დაიდგა და გაჩუმდა.

— მერე მტკვარს რომ მიჰყვება მაშინა, შენ რაო? მომატებულის ცნობის მოყვარეობით შეეკითხა ქეთუნა და თვალები დააჭყიტა.

— არაფერი! ისე რალა, თვალს ვაყოლებ და ჩვენს სოფელს რო გაუბრუნს...

— ვითომ შენც თან გაგიყოლიებს რალა? ხა, ხა, ხა! კიდეც გადინახარა გოგომ და საჩქაროთ გაეარდა გარეთ თავისი ჩვეულებრივის საქმის გასაგრძობათ.

მაშო-კი ისევ ფანჯარას აყუყუდა და ცქერა დაუწყო მტკვრის არე-მარეს, რომელიც ქალაქ გორის მოშორებით პატარა გორებით შემოფარგლულ მინდორზე მიიკლაკნებოდა და შუადღის ბრწყინვალე მზის სხივებზე ძვირფას ვერცხლის სარტყელივით პრიალებდა.

პატარა ხანს შემდეგ მტკვრის მარჯვენა ნაპირზე ნაგებ რკინის გზის სადგურთან გაჩერდა ორი სხვა-და-სხვა მხრიდან მომავალი მატარებელი.

მაშოს დაკვირვება აქ უფრო გოარკვეცდა. — ნეტა, რომელია ჩვენგნით მომავალი და რომელი ჩვენკენ მიმავალი? დაჭინებით ჰფიქრობდა პატარა ქალი... მაგრამ ამაზე თავს რად ეიმტვრევ, თქვა მაშომ პატარა დაფიქრების შემდეგ. — ეს ხომ ნამდვილად დაეინახე რომ შუადღისას გორის სტანციასთან ჩერდებიან აქეთურიც და იქითურიც. ბილეთს გრაკლამდინ ავიღებ და იმ მატარებელში ჩავჯდები, რომელიც მტკვრის დაყოლებას მისდევს... გრაკალში-კი კულას ფაეტონში ჩავჯდები და პირდაპირ შინ მიმიყვანს. ჩვენ სოფლამდინ ფაეტონით სულ ნახევარ საათის სავალია.

ასე გადასწყვიტა ცხრა წლის მაშომ თავისი დიდის ხნის ყოყმანი და ხვალისათვის დაიწყო სამზადისი. ჩაილაგა პატარა ბოხხა საცე-

ლებით. წიგნები პარკში ჩაიწყო და ოთახის კუნჭულში მიმალა. ბიძია ივანეს ნაჩუქარი ვერცხლის მანათიანი ხელცახოცის წვერში გამოჰკრა და ჯიბეში ჩაიღო. რაკი ამ გადაწყვეტილებას დაადგა, მაშო სრულიად დაშოშმინდა, პირზე ღიმილი მოუვიდა და მუდამ წყნარად და დარბაისლად მჯდომმა გოგონამ, ხტუნაობაც-კი დაიწყო; ერთი ორჯელ კიდევ დაიღლინა: „ოხ მერცხალო, მერცხალო საითკენ მიფრინდები?“ და ამგვარის არა ჩვეულებრივის სიანცით და გამოფხიზლებით, გააოცა თავისი მასწავლებლები.

— მამუსია! დედახა სასტუმრო ოთახიდან გასათხოვარმა ქალმა დედას, რომელიც სასადილო ოთახში რაღასაც ფუსფუსებდა, — არ გიკვირს პატარა მაშუტკას გაღვიძება? ექვსი თვეა ჩვენთან არის და მისი ღიღინი პირველად მესმის!

— დღესასწაულების მოლოდინში ოცნებობს, უთუოთ! უპასუხა დედამ ქალს და სიამოვნებით გაიღიმა, — მართლა და გასაოცარი ბავშვია ეს მაშუტკა. თავის დღეში არ გაიღიმებს, არ იცელქებს, უღროოდ დამზნულ დედაკაცსა ჰკავს.

ლისოვსკიანთ ოჯახი, სადაც პატარა მაშო იყო დაბინავებული, რიგიანი, განათლებული და შუათანა შეძლების პატრონი ოჯახი იყო. ორი გასათხოვარი ქალი მთელი დღე საქმობდნენ, კითხულობდნენ, ასწავლიდნენ შეგირდებს, დრო-გამოშვებით უკრავდნენ ფორტოპიანოს და მღეროდნენ. დედა მათი დარბაისელი, გონიერი დედაკაცი იყო და რაც დიასახლისობას დროს არჩენდა, სულ წიგნების და გაზეთების კითხვას ანდომებდა. ოჯახის უფროსი, მამა ქალებისა, სამსახურში დადიოდა, სახლში იშვიათად უხდებოდა ყოფნა და, როცა-კი შინ იყო დიდი და პატარა სიამოვნებით და პატრვისცემით შეჰყურებდა. ყველანი ცდილობდნენ იმის სიამოვნებას, იმის კეთილის ღიმილის დაწახვას.

ლისოვსკიანთ პატარა ხის სახლი გორის დიდ ქუჩაზედ იდგა და გარშემო ბალი ჰქონდა შემორტყმული. სახლის ექვსი ოთახი დიდის სისუფთავით და ლაზათით იყო გაწყობილი. სასტუმრო ოთახის თეთ-

რი კისაიის ფარდები ფანჯრებზე, მწვანე მცენარეულობა კუნჭულებში, ლამაზი სურათები კედლებზე, ფორტოპიანო და სხვ. მრავალი სახლის მოსართავი ნივთები, ეკლესიის მიმზიდველობას აძლევდა ამ სადგურს. დიდი ხნის ნამსახური სეიმონა მზარეული და ცამეტ-თოთხმეტი წლის გოგო ქეთუნა სრულის წესიერებით და დიდის სისუფთავით ინახედნენ ამ ოჯახის კერას და უჩუმრად ასრულებდნენ მებატონეთა განკარგულებას. ყველაფერს აქ თავისი ალაგი ჰქონდა და სუყველაფერს თავისი ღრე.

ძრიელი შთაბეჭდილება მოახდინა მაშოზე ამ მშენიერად გაწეს-რიგებულმა ოჯახმა. აქაურმა მყუდროებამ, თანხმობამ ოჯახის წევრთა შორის და საქმიანობამ, უნებლიეთ შეადარებინა ეს სახლობა თავის ოჯახის განწყობილებასთან და დააღონა, დააფიქრა.

— ნეტა საწყალი დედა-ჩემი ამისთანა ლამაზ, სუფთა და მყუდრო ოჯახში მოათავსა. იქნება მაშინ დაამებოდა ის საშინელი ჯანის ტკივილი და შეუწყვეტელი კენესა-გმინვა „მამუსიასებურ“ ტკბილ ღიმოლად გადაჰქცეოდა? ჰუიქრობდა მაშო.—მამასაც იქნება ისე ხშირათ არ ელანძლა, არ ესაყვედურებინა და „მუქთა მჭამელი“ არ დეერქმია იმისთვის.

მეტადრე მაშინ ეთუთქებოდა გული მაშოს თავის ოჯახის უწყსოებაზე, როდესაც საღამ-საღამოებით სასტუმრო ოთახიდან მოისმოდა სიცილ-ხარხარი, ოხუნჯობა; სტუმრებთან ტკბილი პაასი, რომელშიაც დედ-მამა და შვილები ერთგვარის სიამოვნებით იღებდნენ მონაწილეობას.—აი ახლაც ფორტოპიანოს უკერენ, ტკბილად ზედ დამღერიან შვილები, დედ-მამა-კი სიხარულით უსმენს იმათ.—„დედაკი სუყოველთვის მარტოა, მარტოა, თავის ჭუჭყიან, გაუღესაც ოთახში და როცა მამა შინ მოვა, ან დაღალული სამუშაოდან და ან ნასვამი საღმე დუქანში, განჩხლდება, მაშინვე დედას წასწვდება:—ჰაი, შე უძღურო, ზარმაცო! ისევ კერას უზიხარ? რითი ვერ გაითბე ეგ დამბლა ძვალ-რბილიო. ადგ დამიგე ლოგინი, ვერ ხედავ სახლში მოვსულვარ დაღალულ-დაქანცულიო“.

— საწყალი დედა! ამოიხრებდა მაშო აჱ მოგონებაზე და თვალებიდან მღუღარება გადმოსცივდებოდა. ნეტა მე იქ ვიყე, რომ მივეშველო, ლოგინიც მე გავშალო, სახლიც დავალაგო, ცეცხლიც დავანთო, ვახშამიც მოვამზადო! უჩემოთ რა უნდა ჰქნას დედამ, ვინ უნდა იყეს იმის ნუგეში? ლელო მოჯამაგირე?—ის ბატონზე უარესია! მოვა ტყიდან და დიდკაცურად სკამზე ჩამოჯდება. „აბა, ქალბატონო, რას მალოდინებთ, ჩქარა ვახშამი მაჭამეთ, ხვალ განთიადისას უნდა ისევ ტყეში წაფიდე!“—ბრიყვი... განა არ იცის რო დედა ავთამყოფია?.. მართალია მართალს ამბობს, მშიერია, ჭამა უნდა, მაგრამ დედამ რაღა ქნას რომ არ შეუძლიან? მამა ახლა ამაზე დაიწყებს საყვედურს... დედა ტირილს, კნესას... მე-კი აქ ქალბატონით ვზივარ, მზა-მზარეულად მომდის ყველაფერი და ის კი... ნეტა ერთი შემახედა ჩვენ სახლში! როგორ ეცივება ახლა?! ვინ იცის დედა როგორ კანკალებს და შერის შემომტანი-კი არავინა ჰყავს! გული რომ წაუფიდეს მეზობელს ვერავინ შეატყობინებს მოსაბრუნებლად.

მაშო თუმცა ცხრა წლისა იყო, მაგრამ როგორც ბევრი მწუნარების გამომგლეღლი თავის ხნიერებასთან შედარებით, ძრიელ მგრძნობიერი და შეგნებული ბავშვი იყო, მუდამ მარტოობაში აღზდილი, ავთამყოფი დედის გვერდით, რომელიც ამას ისე უყურებდა, როგორც მეკობარს, თანა-შემწეს, ამხანაგს, რომელსაც უზიარებდა ყოველ თავის გაჭირვებას და რომლისაგან მოელოდა დახმარებას და თანაგრძნობას.

ამ მიზეზების გამო, მაშო უღროოთ დადარბაისლდა, გულჩათხრობილი გახდა, ჩვეულებრივ ბავშურ ცელქობაზედ გული აღარ მისდიოდა და არც ეცალა.

— მაშოჯან, მამაშენი მოდის, ჩქარა სუფრა გაშალე, ცეცხლს შეშა შეაყარე. ხომ იცი, გენაცვალოს დედა, თუ სუყველაფერი მზათ არ არის ჯავრს სულ ჩემზე ამოიყრის. შენს მეტი-კი ვინა მყავს კატრონი. მეც ერთი აგური გამიცხელე, გვერდში ჭვალი მადგას,

განძრევას მიშლის. ეტყოდა დედა მაშოს. მაშოც მთელი დღე ტრიალებდა სახლში, მუშაობდა, ჰკერავდა, ხარშავდა, დედას წამლებს უკეთებდა.—ჩემი მარჯვენა ხელი შენა ხარ, ჩემო სიცოცხლე! ეტყოდა ხოლმე ტასია მაშოს მისის დაუღალავის შრომით აღტაცებული. ღმერთს რომ შენ არ მოეფლინებინე ჩემს ნუკეშათ, რა მეშველებოდა მე საცოდაეს? ოხ, ქეთახევის ღვთისმშობელო, შენ მიეც დღეგრძელობა და ბედნიერება ჩემს პატარა გოგოს, შენ მიანიჭე უკეთესი მომავალი და თან გულში ჩაიკრავდა თავის საყვარელ გოგოს და ზედ დააფრქვევდა მღუღარე ცრემლებს უბედურის ადამიანისას...

— საწყალო დედა, ამოიხრებდა ამ მოგონებაზე მაშო.— შენამდინ ვინ მომახწვევინებს? როდის განახე კიდეე? ბიძია ივანემ ამ ოსტატებთან რო დამაბინაეა, ასე მითხრა:—აბა, შეილო მაშიკო, ვინძლო შენი „ტარაკუქობა“ აქაც გამოიჩინო და ჰკვიანი გოგო დაჯდე, ბეჯითათ ისწავლოო, მარიამობის თევმდინ აქ იქნები, მოგამზადებენ, რუსულს ისწავლი და შემოდგომამზე ქალაქში ჩაიყვან, „ზავედენიაში“ ან „ინსტიტუტში“ მიგცემ. ნასწავლი ქალი გამოხვალ და ბიძიას ასახელობო.

— მარიამობის თევმდინ, მარიამობის თევმდინ!? ღმერთო, რამდენი ხანია. ვინ იცის მანამდინ რა მოხდეს... დედა-ჩემს იქნება რა დაემართოს?.. „ცოცხალს კიდეე მომისწრებო“ მეუბნებოდა კანკალით აქ წამოსვლის დროს. „ჩემი პატრონი ვილა უნდა იყვესო...“ და მაშო საშინლათ ატირდა.

თვალე-დასიებული, გულ-დამწვარი მაშო ლოგინში ჩაწვა და საშინელი სიზმარი ნახა: ვითომ ამის დედა ტასია თეთრ კუბოში ესვენა და ოთხი ამათი მეზობელი გლეხი, სოფლის ეკლესიისკენ მიასვენებდნენ. ტასიას კუბოზე ის ახალი, ლამაზ არშიანი ლეჩაქი იყო გადაფარებული, რომელიც ბიძიამ ფეშქაშათ მოუტანა. ნიკოლოზ ღვდელი თვისის ხრინწიანისა და გულის-შემწუხებელის ხმით გალობდა: „მართალთა თანა განუსვენე უფალო მონასა შენსა“ ღკოქლი მნათე გიორგიც, უფრო შემადრწუნებელის ხმით ამავეს იმეორებდა.

მაშო გიჟივით მიეარდა კუბოს, თავი გადაგლიჯა და შიგ რომ გაშე-
 შებულები თავისი დედა დაინახა, საშინლათ შესწივლა და გამაელვინა.

„მამუსია“ საჩქაროთ შემოეარდა, დამშვიდება დაუწყაო, უაღერ-
 სა, ათას რამეს დაჰპირდა და დააჩუმა, მაგრამ ამის შემდეგ მაშო ეე-
 ღარ დამშვიდდა და რაკი იცოდა რომ ბიძია არასგზით არ წაიყენდა
 აქედან დანიშნულ ვაღამდინ, სოფელში გაპარვა გადასწყვიტა. და
 რაკი შეიტყუა ნამდვილათ, რომ გორის სტანციასთან შუადღისას ორი
 ტარებელი ჩერდებოა, მეორე დღეს კიდევ გაიქცა.

ლისოვესკიანთ სახლიდან პირ-და-პირ მოჩანდა რკინის გზის სად-
 გური, სასეირნოთაც ბევრჯეო ჰყოლიათ მაშო მტკერის ხილთან,
 საქალაქო ბაღში, რომელიც სტანციიდან სულ რამდენსამე საყენზეა.

მოხუშული, ღრუბლიანი დღე ეყო. ყინვა თუმიცა ისე ძრიელი
 არ იყო, როგორც ქრისტეშობის მიწურულეებს შეეფერება, მაგრამ
 პატარა ქალი თავის სიფრიფანა წამოსასხამში კანკალეზდა, უფერჩატ-
 კო ხელები, რომლებითაც გულზე მაგრათ ჰქონდა მიკრული თავის
 ბოხჩა, ძალზე დეყინა. ცხერი თითქმის მოაძრა, მუხლები ეყეცე-
 ბოდა დაღალულობით, მაგრამ მაინც შეუფერხებლათ გარბოდა.

ჯერ შუადღე არ იყო მაშო რომ სტანციასთან მიიჭრა. ბეერი
 იტრიალა აქეთ-იქით, სადგურის თანჯრებში იჭიტა, მაგრამ ბილე-
 თებს სად ჰყიდდენ ვერ იპოვნა. აუარებელი ხალხი ტრიალებდა ბა-
 ქანზე და მაშოც იმათში გაერია, ყველას თვალებში უყურებდა, თი-
 თქო ყველასთვის უნდა მიემართა თხოვნით, რომ ბილეთი ეყილ-
 ნათ, მაგრამ-კი ვერა ჰპედაედა; ეგონა შეჰამჩნევენ, რომ გამოპარული
 ვარ და უკანვე გამაბრუნებენო. აგერ შორიდან მატარებლის ჰყვი-
 ლიც მოისმა და მაშოს-კი ჯერ ბილეთი აღებული არა ჰქონდა. თეთ-
 რი მანათიანი ხელში ეჭირა მობლუჯული და არ იცოდა რა ექნა.
 გული საშინლად უკანკალეზდა, სტანციის ბაქანზე მომეტებული ხე-
 ტიალით ძალა სულ ერთიანად წაერთვა და მზათ იყო ღრიალი მო-
 ერთო, რომ უცებ ერთ პატარა დაგლეჯილ-დაფხრწილ ბიჭს წააწყ-
 და, რომელიც მალალი ხმით გაჰკიოდა: „ცხელ-ცხელი პურები, ცხელ-

ცხელი, გემრიელი, დაბრაწული პურები!“ ბიჭმა რო შენიშნა დაღრეჯილი პირი და უცნაური მუდართი მიმართული მაშოს სახე, შეჩერდა და პური მისთავაზა: „იყიდე, გოგო, იყიდე! ჰა, ჩქარა, ჩქარა, თორე მეორე მატარებელიც მოვა და ხალხი ისე აირევა, რომ გზასაც ვეღარ გაიგნენ“.

— პური-კი არა, ბილეთის ყიდვა მინდა გრაკლამდინ, მიყიდე გენაცვალე და გროშებს გაჩუქებ. შეხვეწნით უთხრა მაშომ ბიჭს.

— ბილეთი?.. პატარა ხანს ჩაფიქრდა მაწანწალა. ბილეთი?.. განა უფროსი არაინა გყავს? მარტო მიხეველ გრაკლამდინ?

მატარებლის მოახლოების ზანზარი ისმოდა, ხალხი აირივდაირია, ყველამ თავის ბარგს წამოახლო ხელი და ვაგონში შესასვლელად მოემზადა.

— არაინა გყავს, არაინ. მალე მიყიდე ბილეთი. აი ჩანათი, ჩქარა ამიღე, გენაცვალე, თორე აქ დაერჩები... პურებს მე დაგიჭერ მანამ მოხვალ...

— მამეცი... ახლავე აქ გაეჩნდები. უცებ მიაძახა პატარა ბიჭუნამ, პურები მაშოს გადასცა და თითონ საჩქაროზე მოჭკურცხლა კასისაკენ. ამასობაში მატარებელიც მოვიდა სტანციასთან, ხალხი საჩქაროთ შეცვივდა მატარებელში, მაშოც ტალღამ გაიყოლა. ერთ-ერთ ვაგონის თანჯარასთან მიცოცდა და იქიდან თვალს არ აშორებდა სტანციის იმ კარებს, სადაც პატარა ბიჭი მიეფარა. მაგრამ ბიჭი იკვიანებდა. მაშოს გულის კანკალი საშინელებამდინ ავიდა. უცებ იმ „პოეზდს“ რომელშიაც მაშო ჩაჯდა, წინ ჩამოეფარა ახლათ მოსული მეორე მატარებელი და წინათ გაჩერებული ნელანელა დაიძრა.

— ვაიმე! შეჰყვირა მაშომ და შიშისაგან გაგიჟებულმა, მხოლოთ ახლა გაჰყარა გაშეშებულის ხელებიდან თავისი ბოხჩა და მეპურისგან მობარებული პურები.

— უბილეთოთ რალა ექნა!.. რალა ექნა!.. რალა მეშველება?!..

გულ-გახეთქილი წიოკობდა პატარა ქალი და თან გულ-ამოსკენილი ტიროდა.

— პატრონი სადა გყავს, პატრონი?!.. ეკითხებოდნენ აქეთ-იქიდან მგზავრები. — ნუ სტირი, გეთაყვა, ჩვენ გიპოვნით, არ დაიკარგები, რომელ სტანციიდან მოხვალ? სად მიხვალ? და სხვა ათას კითხვას აძლევდნენ მაშოს ქალები. მაშო კი ვერაფერს უმხედდა თავის ვარამს და კანკალებდა, ტიროდა.

— სტანცია ქარელი! ბილეთები მოამზადეთ, ბილეთები... მოისმა კონდუქტორის ძახილი და მაშო უიშინაგან გულ-გახეთქილი პირქვე დაეცა საჯდომ ფიცრებზე.

— რა იყო, ვინ არის? ვისია? სასტიკათ იკითხა კონდუქტორმა, როცა შეიტყო პატარა მგზავრის ამბავი.

— ბილეთი არა გაქვს? ბილეთი არა გაქვს?! შეკვივრა კონდუქტორმა, მძლავრათ დააფლო მაშოს ხელები და თითქო მატარებლის ფანჯრიდან უნდოდა გადაეგდო უბედური მოტირალი. მაშო გაფითრდა, ერთი კიდევ შეაქრჟოლა და გონება დაეკარგა.

სალამო ჭამი იყო, როცა მაშო გონს მოვიდა, აქეთ-იქით მიიხედ-მოიხედა და გაოცდა. სადავარ, ვესთანა ვარ? ჰფიქრობდა. პატარა ლამფა მკრთალად ანათებდა პატარავე ოთახს. კუნჭულში მიდგმულ მაგიდაზე სამოვარი უიშინებდა, მაგიდას გარშემო შემოსხლომოდნენ ორი პატარა ბავშვი და მათი დედ-მამა, რომელნიც დიდის ალერსით სთავაზობდნენ შეიღებს ჩაის და დაბრაწულ კვერებს.

— ჭამე გენაცვალე, პავლუშა, ეუბნებოდა მამა უმცროს ბაბლს, გორის სტანციაზე რამდენი ვირობინე, რომ მეპოვნა ამათი გამყიდავი, მარტო გორში აცხოვრებ ამისთანა გემრიელ ბულკებს...

გორის გახსენებაზე მაშო მთლად გამოეყრკეა, ხმაზე კონდუქტორიც იცნო და უიშმა კიდევ ააკანკალა. ის იყო კიდევ გული შეუფერღებოდა, რომ ბავშვების დედას არ შეენიშნა იმის გაჭყეტილი თვალები და უიშით დაბნეული სახე.

— როგორა ხარ, ჩვენო პატარა სტუმარო? უთხრა იმან ალერსით მაშოს და თავზე ხელი გადაუსვა. — მადლობა ღმერთსა! სიცხე სრულებით აღარა აქვს, მიუბრუნდა ქალი ახლა ქმარსა, მე-კი მეშინოდა შესაყარი არა მოჰქვევს რა-მეთქი და გისაყვედურებდი ბავშვის მოყვანას.

— აბა, ქალბატონო, მობრძანდი ახლა, ჩაი მიირთვი, ჩემ შეილებს გაეცანი. ბიჭებო! აბა გაუმასპინძლით „დამას“. ყველი და პური, დაბრაწული კვერები მოართვიო.

მაშო ქალის ალერსზე ცოტ-ცოტათი დამშვიდდა, ორიოდჯერ ჩაიც შეხვრიპა, მაგრამ ბავშვების მამას-კი კრძალვით შეჰყურებდა.

— რას მიბღვერი? პატარა მოგზაურო, სიცილით უთხრა კონდუქტორმა მაშოს. მხდალი ყოფილხარ, გოგონაე! რისა შეგეშინდა? შე გაგეხუმრე და შენ-კი გეგონა მართლა გადაგადებდი მატარებლიდან და ფეხები გაჭიმე! — დასწყევლოს ღმერთმა ეშმაკი, რომ იცოდე ქალო, ახლა ცოლს მიუბრუნდა კონდუქტორი, — რა შიში ვიგრძენ, ადამიანო, ეთქვი ეს არის კაცი შემომაკედა მეთქი და მთლათ დაეებენი, გონება ამერია. მატარებელი ხაშურის სტანციასთან ისე გაჩერდა, რომ ჯერ გონს არ ეიკავ მოსული. აქეთ-იქიდან მომცივიდნენ, გამამხნევეს; „არა უშავს-რაო, შიშისაკან არის დაბნეულიო, მალე მობრუნდებაო“ და ჩემის სისულელის მსხვერპლით შენკენ გამომისტუმრეს, ჩემო თებრონიე.

— მეც-კი შემეშინდა, სწორე გითხრა, მხიარულად მიუგო თებრონიამ ქმარს, — მაგრამ ახლა-კი შიში აღარაფრისა აქვს, სიცხე რაკი არა აქვს, წამზე მობრუნდება. აბა, შეილო, ეს თოხლო კვერცხი გადაყლაპე, ერთი ყლუბი ღვინოც, ნახე როგორ მალე გაგიწითლდეს დატეტკილი ლოყები!

მაშო ჯერ მორცხობდა, კარგა ხანს ხმას ვერ იღებდა, მაგრამ რაკი დაინახა, რომ რიგიან ადამიანებში ჩაადლო ბედმა, თანდათან აქიკტიკდა. მთელი დღის მშვიერ-მწყურვალე ჩაისაც მადიანათ შეეცა და ბავშვებსაც დაუახლოვდა.

— ფეხშიშველანთ ქალი ხარ? ტასიასი? უი, დამიდგეს თვალე-ბი! მერე, რომ გაიგოს შენი დაკარგვა ი სნეულმა ადამიანმა, ხომ მოკვდება? თქვა თებრონიამ, როდესაც მაშომ დაწვრილებით უამ-ბო თავის გამოქცევის და დაკარგვის ამბავი.

— თქვენ იცნობთ დედა-ჩემს? იცით რომ ავითმოფია? საიდან? მე რატო არსად მინახეხართ? სახარულით და გაცვებით შესძახა მაშომ.

— სწორეთ ზედმა მოგიყვანა, გოგოჯან, ჩვენ კარებზე. დედა-შენი ჩემი ახლო ნათესავია, მეგობარი და ერთად შეზდილი ამხანა-გი. დიდი ხანია მესმოდა რომ ტასია ავითმოფობს, რამდენჯერმე მინდოდა იმის ნახვა, მაგრამ-კი ვერ მოვახერხე. როგორ მიხარიან რომ შეიღს მე დაუბრუნებ, გულს დაუშვშიდებ.

— ამაღამ ტკბილათ დაიძინე, შეილო, გული დაიშოშმინე, ჯან-ზე მოდი და ხეალ ეს ჩემი ქმარი და შენი მტარვალი, გრაკლის სტანციამდინ მიგაცილებს, იქ ნაცნობ კუჩერს ჩაგაბარებს და მალე დედას გულში ჩაეკვრი. რა ამბავში იქნებიან ახლა შენი მასწავლებ-ლები? როგორ გული-გაუსკდებოდათ? შენგნით დიდი უსამართლო-ბაა, შეილო, მაგვარი საქციელი. ამბობ, კეთილნი არიან, კარგი მა-სწავლებელნიო, მანებიერებდნენო და ყველა ამის სამაგიერო შენ რითი გაღუნადე?

— დედის სიბრალულმა მიყო, დარცხენით თქვა მაშომ. — თქვენ თითონ ხომ იცით რომ სნეულია... მოვლა უნდა და ჩემს მეტი-კი არაინა ჰყავს პატრონი... მერე საშინელი სიზმარი ენახე... დედა მო-მკედაროყო, მარხავდნენ... მაშო აქ საშინლათ ატირდა და თვალების წმენდით დაუმატა: „ბიძია ივანემ-კი მითხრა მერმისამდინ აქედან ფეხს ვერ მოიცვლიო, მერე ქალაქს წაგიყვან პანსიონში მისაცემათაო“...

სალამოს მოსულმა პოეზღმა შეჰკიცვლა და გააწყვეტინა სტუმარ-მასპინძელთ ბააი.

საშინელი ბნელი ღამეა. ცოტაოდნათ კიდევ ჭინჭლავს. ჩამი-
 ჩუმი არსად ისმის. ფეხშიშველანთ სახლში-კი დიდი შესვლა-გა-
 სვლაა. ჩვეულებრივ ბუხართან მიყუყული ტასიაც-კი მიდი-მოდის
 ოთახში, რალაც სამზადისშია. აი ნინუა პურის-მცხობელმა შემოიტა-
 ნა სათონიდან დაბრაწული ბასილები, ბედის კვერები, ნაზუქები და
 მაგიდაზე გაშალა გასაციებლათ. პატარა ხანს უკან ლელომ ლანგ-
 რით შემოიტანა თეთრათ გაფუფქული გოჭი და ორი გასუქებული,
 ჩაკვერცხილი დედალი. ტასიამ ყველაფერი გაშინჯა და თითონაც
 ხილის ყუთს მიუჯდა. ნელა-ნელა დაიწყო დიდ ფოდნოსზე ამოლა-
 გება საახალწლო საკვლეულისა. დაშაქრული ჩურჩხელები, ჩამიჩი,
 კომში, ვაშლი, მსხალი, ატმის ჩირი, დამასხის კერკი, ჭარული თხი-
 ლი ერთმანეთზე დააკროვა და მერე ბუხართან მიიტანა და ნინუას
 დახმარებით დაიწყო ხურჯინის ჩალაგება. ლელო იქვე ლეინის პატა-
 რა ტიკს უკრავდა პირს და ქაღალტონს ღიმილით უსმენდა ღარიგებას:

— ხურჯინი, შეილო, პირდაპირ უფროს მასწავლებელთან
 შეიტანე. მოსამსახურებს არ ანდო. ჯერ ნაზუქები და ბედის-კვერე-
 ბი ამოალაგე, მერე ხილეულობა დაწყე, ისე რიგიანათ და წესიე-
 რათ, რომ ერთმანეთში არ აურიო; მერე ქათმები და გოჭი, მერე
 ტიკით ლეინო მოუდე გვერდით და მოახსენე ჩვენ მაგიერათ მოკითხ-
 ვა და მადლობა, რომ ჩემ მაშოს ისე კარგათ ინახავენ. ეს პატარა
 პარკუჭუნაც თითონ მაშოს მიეცი ხელში, ეს ჩემი წერილიც, აი,
 უბეში ჩაიდე, არ გააჭუჭყიანო. პირადაც უთხარ, რომ ნუ იწუხებს.
 — ენაცვალოს დედა იმის ჟუჟუნა თვალებს! ეინ იცის რამდენსა ტი-
 რის დედის ძუძუებიდან მოგლეჯილი! მაგრამ სწავლისთვის ყველა-
 ფერი უნდა დასთმოს. უსწავლელოდ ჩემი მტერიც დარჩენილა!

— შე დალოცვილო და ამოდენა ძღვნის გაგზავნა ვის გაუ-
 გონია?! ფულებს ცოტას აძლევს ბატონის ძმა, რომ ამოდენა ხო-
 რაგიც ზედ არ დაუმატოთ? სიხარბით თქვა ლელომ და ხურჯინის
 თასმებს დაუწყო შეკვრა.

— მაშ უცხო სახლში ბავშმა რითი უნდა გაიხაროს! ყველას მო-
მადლიერება უნდა...

— ეი ვინა ხართ, მანდ? კარში გამოიხედეთ, მოისმა გარედან
ვიღაცის ხმა და ზედ ძაღლებიც ძაღზე აყავყავდნენ.

— ვინა ხარ? მობძანდი, თქვა ლელომ და საჩქაროთ კარები
გააღო.

— აი, ე რაღაც დეკეშა გორიდან. მთელი დღე ვეძებდით პატ-
რონს და ახლა ძლივს ვეზირიანთ ყმაწვილმა წაგვიკითხა და გვიტ-
რა იმათიაო — თქვა სოფლის გზირმა და თან კანფერტი მიაწოდა ში-
შისაგან გაშეშებულ ტასიას.

— დეკეშა?! ღმერთო დამიფარე და დამიხსენ უბედურებისაგან!
პირჯვრის-გადაწერით თქვა გაფითრებულმა ტასიამ და მუხლებ-მო-
წყვეტილი ტახტზე დაეცა. ვინ წაიკითხაეს, გენაცვალეთ? მიშოვნეთ
ვინმე წამკითხველი, ჩქარა, ჩქარა, თორემ გავგიჟდები და თან თავით
ფეხამდინ ცანცახებდა.

ლელო, ნინუა და დეკეშის მომტანი გზირი აქეთ-იქით გაიფანტ-
ნენ ტელეგრამის წამკითხველის საშოგენელად. მართო ტასია დარჩა
სახლში უცნაურის ტელეგრამით ხელში. „გორიდან დეკეშა, გორი-
დან?! ნუ თუ მაშ ავთა მყავს, ნუ თუ...?“ და სიმწარისაგან კბი-
ლებს უჭერდა და მუხლებზე ხელებს იცემდა. ღმერთო, წმიდა ესტა-
ტე ღვაწლით შემოსილო! ნუ მამასწრებ ჩემი ძვირფასის უბედურე-
ბას, ნუ მაჩვენებ იმ-ს სიკვდილს, უწინ ჩემი სული მიიბარე... უი,
დაიწყველოს უსწაელოლობა, რომ წაკითხვა არ შემიძლიან, არ შე-
მიძლიან გავიგო ჩემ თავს რა ამბავია, რა ამბავი...

როდის, როდის მოიყვანეს ისევ ვეზირიანთ ყმაწვილი, რომელ-
მაც ტელეგრამის ამგვარი შინაარსი გადასცა ტასიას: „მაშო დაიკარ-
გა, გუშინ დილით ვაგზალზე უნახვით ნაცხოლებს. მანდ მოვიდა?
გვაცნობეთ“.

— მაშო დაიკარგაო... შესწივლა ტასიამ და მეტის ლელოთ

მოქანცული, ისედაც სნეული და სუსტი უგონოთ ტახტზე გადაიქცა...

— ეი, ეინა ხართ მანდ? კიდევ მოისმა ხმა გარედან და ერთი წამის შემდეგ სახლში შემოვიდა ალექსანდრე კონდუქტორი და თან ხელ-მოკიდებული მაშო შემოიყვანა. მაგრამ იმის შემოსვლას ყური არაეინ მიაპყრო, ხალხი გულ-შეწუხებულ ტასიას ეხვეოდა და ერთი ალიაქოთი იყო სახლში.

— წყალი, ძმარი! ჩქარა, ძმარი! ყვიროდენ მეზობელი დედაკაცები და ცდილობდენ გულ-შემოყრილ ტასიას მობრუნებას.

— დედა, დედა! შეჭყეირა პატარა მაშომ და ორთავე მუხლებზე დედის-წინ დაეცა. დედა, აქა ეარ, აქა! თვალი გაახილე, შემომხედე, შემომხედე. შენი ჭირიმე, შემომხედე... მაპატიე...

— ჰა, ჰა... მაშოს ხმაა...? ოდნავ ტუჩების-ნძრევით წამოილულ-ლულა დედამ და ნელა-ნელა თვალები აახილა. აქა ხარ, ჩემო ძვირფასო, დაკარგულო... როგორ მიხარია... აღარ მიაგეკდები... ეიცოცხლებ შენგნით, ჩემო დამტირებელო, ჩემო ნუგეშო, ხელი მომეცი... მართლა აქა ხარ, ჩემ გვერდით, ჩემ პატრონათ... მაგრამ გამოპარე რად იკისრე?.. რა საკადრისია?

კპ. გაბაშვილის.

ღვით აღმაშენებელი.

I

აღით აღმაშენებელი დაიბადა იმ დროს, როდესაც საქართველოში მეფობდა პაპა მისი ბაგრატ მეოთხე. საქართველო იმ დროს საშიშარს მდგომარეობაში იყო. თურქები გაძლიერდნ მის მეზობლათ და ცდილობდნ სხვა ქვეყნებთან ერთათ ჩვენი ქვეყანაც დაეპყრათ. ბაგრატ მეფე თურქებთან ბრძოლით მოღალეული გადაიცვალა 1072 წელს და გამეფდა მამა დაფითისა გიორგი მეორე. მაგრამ გიორგი მეფე ვერ გამოდგა ისეთი, როგორიც ესაჭიროებოდა საქართველოს. ის იყო და-

უდევარი, გაუბედავი და შორს-გაუჭკერეტაევი. მის სისუსტით ისარგებლეს არა მარტო გარეშე მტრებმა, არამედ ქართველმა მძლავრმა დიდებულებმაც, რომელთაც მოინდომეს უფრო მეტათ გაძლიერებულიყვნენ.

გიორგის გამეფების მეორე წელს შეითქვენ საქართველოს დიდებულები ნიანია ქობულიძე, იოანე ორბელიანი და ვარდან სენანთის ერისთავი, მიიშველიეს კახეთის მეფე და დაიჭირეს სხვა-და-სხვა ადგილები: გიორგი მეფემ ძალით ვერ მოახერხა მათი დამშვიდება და მორიგებით საქმის გათავება ამჯობინა. განდგომილობის ყველა მონაწილეებს მისცა სხვა-და-სხვა მამულები და ამნაირათ დააწყნარა. გიორგი მეფის ამისთანა საქციელმა არ მოუსპო იოანე ორბელიანს თავნებობის ხალისი და რამდენისამე ხნის შემდეგ კიდევ გაუდგა მეფეს ეს მძლავრი მთავარი. მართალია, ამ გზობით მეფემ მალე დაამშვიდა იოანე ორბელიანი, მაგრამ მაინც ვერ მოაშლევინა ორგულობა. ორბელიანი მესამედაც გაუდგა მეფეს: გაგის ციხე მოტყუებით ჩაიგდო ხელთ და მიჰყიდა განჯის ემირს. ამას გარდა მივიდა თურქების სულთანს მელიქ-შაჰთან, გამოაუცხადა თავისი მორჩილობა და თხოვა მფარველობა. მელიქ-შაჰმა ორბელიანი თავისთან დაიჭირა და მის სურვილისამებრ აღარ უშვებდა თავის მამულში. ორბელიანმა დაინახა, რომ დამოუკიდებლობის მძებნელი ტყვეთ გადაიქცა, მოინდომა ამ ტყვეობიდან თავის დახწევა და გამოიპარა საქართველოში. გარისხებული მელიქ-შაჰი წამოვიდა მის დასასჯელათ, შემოვიდა საქართველოში, მიადგა ქალაქს სამშვილდეს და შეიპყრო ორბელიანი ცოლ-შვილით.

მელიქ-შაჰმა საქართველოს დასაპყრობათ დასტოვა 48,000 კაცი და თითონ გაბრუნდა უკან. გიორგი მეფემ ეს ჯარი დაამარცხა და განდევნა საქართველოდან. ამის შემდეგ გიორგის საქმე თითქო გამოკეთდა და საქართველო გაძლიერების გზას დაადგა. ჯერ ბერძნებს წაართვა შავის ზღვის პირათ ანაკოფიის ქალაქი, მასუკან განდევნა სამხრეთის მახრებიდან თურქები და ბოლოს ჩაიბარა გრი-

გოლ ბაკურიანისგან ყარსი და მის მიმდგომი ქვეყნები. გრიგოლ ბაკურიანი, ტომით ქართველი, ეიზანტიის მოხელე იყო და მართავდა ყარსისა და მის მიმდგომს ქვეყნებს. თურქების მისევის გამო ეიზანტიის მთავრობამ საუმჯობესოთ დაინახა მიეტოვებინა თავის სამფლობელოები მცირე აზიაში. გრიგოლ ბაკურიანმა თურქებისთვის მიტოვების მაგიერ თავის სახელო ქვეყნები საქართველოს მეფეს გიორგის გადასცა. მაგრამ, სამწუხაროთ, ბევრს ხანს ვერ დატკბა საქართველო მშვიდობიანობით და სამზღვრების გაფართოვებით.

1080 წელს მაისში თურქებმა ისე აიღეს ყარსი, რომ დაუდევარმა და გაუფრთხილებელმა გიორგი მეფემ, რომელიც იქვე ახლო იყო დაბანაკებული ჯავახეთში, ყველის ციხესთან, ვერა გაიგო რა. ყარსიდან თურქები ყველისციხისკენ გაემართენ და მოულოდნელათ თავს დაესხნენ გიორგი მეფეს. მეფე გაიქცა აჭარაში და თურქებს დაუტოვა დიდი დავლა. ამისთანა გამარჯვებით გათამამებული თურქები თიბათეში კიდევ შემოესიენ საქართველოს, მოედვენ სხვადასხვა კუთხეებს და გაემართენ თვით მეფის სატახტო ქალაქისკენ — ქუთაისისკენ.

ქუთაისში რომ შეიტყეს თურქების შემოსევა საქართველოს არე-მარეში და მათგან დაჭერა სამცხის ციხეებისა და სოფელ-ქალაქების აკლება, ძალიან შეშინდნენ. გიორგი მეფე, აჭარიდან აფხაზეთში წასული თურქების ყველისციხესთან თავ-დასხმის შემდეგ, ისევ იქ იმყოფებოდა. შეიკრიბა დიდებულთა რჩევა და გადაწყვიტეს მომზადებულიყვენ მტრის დასახვედრათ. დაგზანეს კაცები ჯარის მოსაწვევათ, მაგრამ თურქები ისეთის სისწრაფით წამოვიდნენ სამცხიდან ქუთაისისკენ, რომ მესამე დღეს უკვე მოახლოვებულნი იყვენ ქუთაისზე, როდესაც ქართველი ჯარი ჯერ კიდევ არ მოგროვილიყო. ამ გარემოებამ თავზარი დასცა მცხოვრებლებს და დიდებულები ძალიან დააფიქრა. თუ საკმარისი ჯარი არ მოასწრობდა, ქუთაისი უეჭველათ თურქების მსხვერპლი უნდა გამხდარიყო. დიდებულებმა სწრაფათ გაგზანეს ახლო-მანლო სოფლებში კაცები, რომ სასწრაფოთ წამო-

სულიყვენ სალაშქროთ. მაგრამ თურქები უფრო და უფრო ახლო მოდიოდენ, მოლაშქრეები-კი ძალიან ნაკლებათ იყრიდენ თავს. დიდებულებს და მათთან გიორგი ჭყონდიდელს მტრების შემოსევის მოლოდინი იმიტომ უფრო აწუხებდა, რომ ქუთაისში მათთან იყო მეფის ერთათ ერთი შვილი დაეითი. ამ გაჭირებულს დროს, ცხადია, იმათ უნდა ეზრუნათ მის უფლებლობისათვის და ამიტომ გადაწყვიტეს დაუყოვნებლათ წაეყვანათ ქუთაისიდან და გაეხზნათ სადმე მიუღვამელს ციხეში. თუმცა ამისთანა დროს გონიერის და გამოცდილის გიორგი ჭყონდიდელის ყოფნა ქუთაისში ძალიან საჭირო იყო, მაგრამ დიდებულებმა იგი მეფის შვილისთვის უფრო საჭიროთ დაინახეს და ამიტომ თხოვეს მას, რომ დაეითი გაეხზნა და გადაერჩინა მოსალოდნელის უბედურებისაგან. გიორგი ჭყონდიდელმაც დაუყოვნებლათ შესვა დაეითი ცხენზე და ათის მსახურის ხლებით გაემართა ზემო-იმერეთს წადელის-თაისკენ, რომელიც მაშინ ითვლებოდა მაგარს და მიუღვამელ ციხეთ.

II

გიორგი მეფის მეუღლე გადაიცვალა, როცა მის ერთათ ერთი შვილი დაეითი ოთხის წლისა იყო. თავის შვილის აზრდა გიორგი მეფემ მიანდო ჭკვიანს და მაშინდელს მეცნიერებაში განვითარებულს მწიგნობართ-უხუცესს გიორგი ჭყონდიდელს. მართალია, გიორგი ეპისკოპოსი იყო, მაგრამ იგი ერთგვართ დახელოვნებული იყო, როგორც საღეთო წერილში და საზოგადოთ მაშინდელს მეცნიერებაში, ისე სამხედრო და სახელმწიფო საქმეებში. აი ამისთანა ამზრდელის ხელთ ჩაფარდა დაეითი თავის დედის სიკვდილის შემდეგ. ამისთანა ამზრდელის ყოლა დიდი ბედნიერება იყო, როგორც დაეითისთვის ისე მთელის საქართველოსათვის. გიორგი ჭყონდიდელი მეტათ უკმაყოფილო იყო გიორგი მეფისა, რადგან ხედავდა, რომ საქართველოს მაშინდელის მდგომარეობის გასაუმჯობესებლათ იგი არას ზრუ-

ნაედა და აჰოლოდა მხოლოთ თავის სიამოვნებას: ნადირობას, ნადიმობას და ქალებთან დარბაზობას. თავის ერთთ ერთს შვილს ყურადღებას არ აქცევდა და მთლათ ჭყონდიდელისთვის ჰქონდა მინდობილი მისთვის ზრუნვა. ჭყონდიდელმაც მოინდომა მთელი თავისი ჭკუა, ცოდნა და გამოცდილება ეხმარა, რომ დაეთი აეზარდა, როგორც შეეფერებოდა სამეფოს მემკვიდრეს, რომელსაც უნდა ქვეყნის წყლულებისთვის წამალი დაედო და ის გაეკეთებინა, რასაც მისი მამა აუუჭებდა.

საბედნიეროთ, ამისთანა გონიერს ამზრდელს შესაფერი მოსწავლე შეხვდა. დაეთი იყო ჯანმრთელი და ჭკვიანი ბავში. ამ კეთილს ნიადაგზე გიორგი ცდილობდა გაეფურჩქნა ადამიანის ბუნების ყველა კარგი მხარეები: გულადობა, ცნობის მოყვარეობა, სიბეჯითე, სამშობლოს სიყვარული, სიბრალული, თავდაბლობა, სამართლიანობა და სხვ. დაეთის ჯან-ლონის და ეაქვაცობის გასაფითარებლათ გიორგი ჭყონდიდელი თავის მოსწავლეს ათამაშებდა და ასერინებდა სუფთა ჰაერზე, ცხენით ატარებდა, წყალში აცურაფებდა, ანადირებდა და სამხედრო ვარჯიშს ამართვინებდა. ცნობის-მოყვარეობის გასაფითარებლათ იგი სარგებლობდა საზოგადოთ იმ თვისებით, რომელიც ცოტათ თუ ბევრათ შემინევა ყოველს ბავშში. ბავშვის ეს საზოგადოთ თვისება—ყველაფრის გამოძიება და გამოკითხვა—რა თქმა უნდა, დაეთსაც ჰქონდა. დაეთი რომ ბავშურს კითხვებს აძლევდა თავის ამზრდელს, იგიც დალაგებით და გასაგებათ უხსნიდა ყველაფრს. ყოველი განმარტება გიორგი ჭყონდიდელისა დაეთში იწევდა უფრო მეტის გაგების სურვილს, რასაც ჭყონდიდელი მშვენიერათ აკმაყოფილებდა. ასე ავარჯიშებდა გიორგი ჭყონდიდელი თავის მოსწავლეს, ვიდრე წერა-კითხვას ასწავლიდა. ხოლო წერა-კითხვის სწავლების შემდეგ, იმნაირათ აკითხებდა წიგნებს, რომ დაეთს წიგნის კითხვა მოთხოვნილებათ გადაექცა. იმ დროს თავი და თავი საგანი სწავლისა იყო სამღეთო წერილი. ჭყონდიდელმაც პირველათვე საკითხავათ დაბადების წიგნი მისცა დაეთს. თან აკითხებდა და თან

თავისით უხსნიდა ძნელს ადგილებს. ებრაელების ისტორიამ, რომელიც აწერილია დაბადებაში ძრიელ შეაყვარა დაეითს საზოგადოთ ისტორია და აუძრა სურვილი საქართველოს და სხვა მეზობელის ქვეყნების ისტორიის შესწავლისა. გიორგი ჭყონდიდელიც სამღვთო ისტორიასთან ერთათ უამბობდა და აკითხებდა საქართველოს და მეზობელის ქვეყნების ისტორიასაც. გონიერს და შეგნებულს მასწავლებელს დიდათ საჭიროთ მიაჩნდა, რომ მის მოწაფეს კარგათ და ზედ-მიწევნით გაეცნო მეზობელის ერების, როგორც ისტორია, ისე იმდროული ცხოვრება, წეს-წყობილება, ჩვეულებანი და სარწმუნოება. მასწავლებელი დიდის აღტაცებით უამბობდა ყველაფერს, რაც სხვა ერებს კარგი და მისაბაძი რამე ჰქონდათ. ის იმას კი არ ცდილობდა, რომ შეეძურებინა დაეითისთვის უცხო ხალხები, არამედ იმას, რომ სწორი და ნამდვილი ცნობა ჰქონოდა მათი; პატივისცემით იხსენებდა მათ კარგს მხარეს იმ აზრით, რომ დაეითსაც მიებაძინა, ხოლო ჰკიცხავდა ცუდს მხარეს იმ განზრახვით, რომ მისთვის იგი შეეძურებინა. ამნაირათ ის არ უძრავდა არც ეროვნულს, არც სარწმუნოებრივს სიძულილს უცხო ერთა მიმართ და პირ-იქით უნერგავდა მათ პატივისცემას.

ერისა და მეტადრე დაბალის ხალხის სიყვარულის დასანერგავათ დაეითის გულში, გიორგი ჭყონდიდელი უებარს საშუალებათ თელიდა მის პირადათ დაახლოვებას და გაცნობას ამ ხალხთან. ამ აზრით გიორგის დაეითი დაჰყავდა საქართველოს სხვა და-სხვა კუთხეებში, შეჰყავდა როგორც დიდებულთა ისე მდაბიოთა სახლში, აცნობებდა მათ ცხოვრებას, ლხინსა და ჭირსა. სანადიროთ, სათამაშოთ და სავარჯიშოთ დიდებულთა შეილებთან ერთათ გლეხის შეილებსაც იწვევდა და უამხანაგებდა მეფის შეილს.

ამნაირათ უზრუნველათ და უშუალოთ იზრდებოდა და ვითარდებოდა, როგორც სხეულით ისე გონებით და ზნეობით, დაეითი გიორგი ჭყონდიდლის ხელში, ვიდრე თერთმეტის წლისა შეიქნებოდა, ესე იგი 1080 წლამდე, როდესაც მას გადახდა ისეთი შემთხვევა,

თავისით უხსნიდა ძნელს ადგილებს. ებრაელების ისტორიამ, რომელიც აწერილია დაბადებაში ძრიელ შეაყვარა დაეთს საზოგადოთ ისტორია და აუძრა სურვილი საქართველოს და სხვა მეზობელის ქვეყნების ისტორიის შესწავლისა. გიორგი ჭყონდიდელიც სამღვთო ისტორიასთან ერთად უამბობდა და აკითხებდა საქართველოს და მეზობელის ქვეყნების ისტორიასაც. გონიერს და შეგნებულს მასწავლებელს დიდათ საჭიროთ მიაჩნდა, რომ მის მოწაფეს კარგათ და ზედ-მიწევნით გაეცნო მეზობელის ერების, როგორც ისტორია, ისე იმდროული ცხოვრება, წეს-წყობილება, ჩვეულებანი და სარწმუნოება. მასწავლებელი დიდის აღტაცებით უამბობდა ყველაფერს, რაც სხვა ერებს კარგი და მისაბაძი რამე ჰქონდათ. ის იმას კი არ ცდილობდა, რომ შეეძულებინა დაეთისთვის უცხო ხალხები, არამედ იმას, რომ სწორი და ნამდვილი ცნობა ჰქონოდა მათი; პატივისცემით იხსენებდა მათ კარგს მხარეს იმ აზრით, რომ დაეთსაც მიებაძნა, ხოლო ჰკიცხავდა ცუდს მხარეს იმ განზრახვით, რომ მისთვის იგი შეეძულებინა. ამნაირათ ის არ უძრავდა არც ეროვნულს, არც სარწმუნოებრივს სიძულილს უცხო ერთა მიმართ და პირ-იქით უწერავდა მათ პატივისცემას.

ერისა და მეტადრე დაბალის ხალხის სიყვარულის დასანერგავათ დაეთის გულში, გიორგი ჭყონდიდელი უებარს საშუალებათ თელიდა მის პირადათ დაახლოვებას და გაცნობას ამ ხალხთან. ამ აზრით გიორგის დაეთი დაჰყავდა საქართველოს სხვა და-სხვა კუთხეებში, შეჰყავდა როგორც დიდებულთა ისე მდაბიოთა სახლში, აცნობებდა მათ ცხოვრებას, ლხინსა და ჭირსა. სანადიროთ, სათამაშოთ და საფარჯიშოთ დიდებულთა შეილებთან ერთად გლეხის შეილებსაც იწვევდა და უამხანაგებდა მეფის შეილს.

ამნაირათ უზრუნველათ და უშუალოთ იზრდებოდა და ვითარდებოდა, როგორც სხეულით ისე გონებით და ზნეობით, დაეთი გიორგი ჭყონდიდლის ხელში, ვიდრე თერთმეტის წლისა შეიქნებოდა, ესე იგი 1080 წლამდე, როდესაც მას გადახდა ისეთი შემთხვევა,

რომელმაც დიდი ჩაბეჭდილება მოახდინა მის ნორჩს არსებაზე და რომელმაც გამოიყენა იგი ბავშურის უზრუნველობისა და უშფოთველის მდგომარეობიდან.

III

ქუთაისიდან ისეთის სისწრაფით და ფაცი-ფუცით გახიზნამ დავითი მეტათ დააფიქრა და დაანაღვლიანა. გული უკმაყოფილო შეეკმნა და დაჩაგრულობა იკრძნო. იმას ვერ მოენელებინა, თუ რატომ უნდა შეშინებოდათ ქართველებს თურქებისა ასრე, ან რატომ უნდა გაეხედნათ მტრებს ასე დაუსჯელათ და დაუბრკოლებლათ შუა საქართველოში შემოსევა და თვით ქუთაისზე მოსვლა. მაშ ჩვენ მეტათ სუსტები ეყოფილვართ და მტრები-კი გადამეტებით ძლიერნიო, ასკენიდა დავითი.

ქუთაისიდან რომ გასახიზნათ ემზადებოდენ, გიორგი ჭყონდიდელმა უთხრა დავითს, თურქები ქუთაისისკენ მოდიან და სჯობს, ყოველის შემთხვევისათვის გაეხიზნეთ აქედანაო. თან ცდილობდა არ ეგრძნობინებინა ბავშვისთვის შიში, მაგრამ დავითი თავის თვალთ ხედავდა და თავის ყურით ისმენდა იმას, რასაც ჭყონდიდელი უმაღავდა. მთელის ქალაქის მცხოვრებლები და კერძოთ სასახლის მსახურები რაღაც ზარ-დაცემულის სახით და თვალებით გამოიკვირებოდენ, ფაცი-ფუცში იყვენ და ისეთის კილოთი ელაპარაკებოდენ ერთმანეთს თურქების მოახლოებაზე, რომ ცხადი იყო მათი გადამეტებული შიში. დავითს აოცებდა, რომ ყველანი ასე შიშობდენ და სამრათ-კი არაეინ ემზადებოდა. იმას შეთვისებული ჰქონდა ის აზრი, რომ მტერი თუ შეპოვიდა, ქართველი უნდა წინ დაუხედეს და ებრძოლოსო. ომის ამბები დავითს ბევრი ჰქონდა გაგონილი, მაგრამ თვითონ ჯერ არ გამოეცაენა ასე ახლო მტრების მოსვლა და ამიტომ არც წარმოდგენილი ჰქონდა, თუ ასეთს შიშს გამოიწვევდა მტრების ქუთაისზე მოახლოება. ქართველი ხალხი დავითს მეტათ

მამაცს და გაბედულს ხალხათ ჰყავდა მიხნეული და, ახლა რომ ასეთს მდგომარეობაში ხედავდა ყველას, სწყინდა და თან სწუხდა. თითონაც, ამ სურათის დამნახავს, შიში შეეპარა და რალაც გამოუტყვეველს მდგომარეობაში ჩაეარდა. გზაში დავითი უფრო ფიქრებში იყო გართული და არა ჰქონდა არც ხალისი, არც სურვილი რომ ეკითხნა თავის ამზრდელისთვის ყველაფერი, რის გაგებაც იმას უნდოდა. გაგებით-კი იმას უნდოდა გაეგო, თუ რა იყო მიზეზი იმისი, რომ თურქები ასეთის თავისუფლებით და დაუბრკოლებლათ შემოვიდნენ საქართველოში, აიკლეს და დაიკავეს იმოდენა ციხე-ქალაქები და პირ-და-პირ ქუთაისისკენ გამოსწიეს; სად იყო ამ დროს მამა მისი გიორგი მეფე, რომ მტრებს წინ არ უხვდებოდა და არ გარეკავდა, და ბევრი ამისთანა.

არც მის აღმზრდელს გიორგი ჭკონდიდელს ჰქონდა დრო მასთან სალაპარაკოთ. ისიც ღრმა ფიქრებში და დარღში იყო ჩაეარდნილი. ძალიან აწუხებდა იმას ის გარემოება, რომ იძულებული იყო თავი დაენებებინა ქუთაისისთვის იმ დროს, როდესაც მას ყველაზე მეტათ ეჭირებოდა დახმარება საქმით თუ რჩევით. შემოსეულს მტერს დახვედრა უნდოდა, ჯარის მოგროვება იყო საჭირო, ამ ჯარს მისგან გამხნეება და დალოცვა სჭიროდა. იმის მაგიერ რომ მტრებთან ბრძოლაში მიეღო მონაწილეობა, ის მოაჯდა ცხენს და მეფის შეილთან ერთათ მირბოდა გასახიზნათ.. მაგრამ არც ეს გახიზნა იყო უბრალო საქმე. იმან თავი ანება ბრძოლას, მაგრამ სამაგიეროთ სამშვიდობოში და უშიშარს ადგილს მიჰყავდა ერთათ ერთი იმედი და ნუგეში საქართველოსი, მეფის შეილი დავითი. სხვას ვერ ანდობდა მის წაყენას, ხოლო მისი დატოვებაც ქუთაისში ამისთანა საშიშროების დროს შეუძლებელი იყო. ამიტომ მან არჩია დაენებებინა ქუთაისისთვის თავი და წაეყენა მეფის წული დავითი. მართალია, გიორგი ჭკონდიდელი ცხენს მიაჭენებდა წაღელის-თავი-

საკენ, მაგრამ სული მისი ქუთაისში იყო და გონება მისი იქაურს მოსალოდნელს ამბებს დასტრიალებდა.

დილით ადრიან გამოსულები ქუთაისიდან, ჭყონდიდელი და დავითი მხლებლებითურთ, იმ ღამეს გვიან მივიდნენ წაღვლის-თავში. დაღალული დავითი მაშინვე დაწვა და დაიძინა. მაგრამ ძილშიაც არ მოსიყვანა მისმა აზროვნებულმა და შეწუხებულმა სულმა და სიზმართ გაარდაიქცა. სიზმარში ხედავდა ვითომ ქუთაისში იყო, თურქების წინააღმდეგ საბრძოლველათ რაზმი და რაზმი ქართველთა შემოდირადა სოფლებიდან, იყო ხმა ბუკისა და ნალარისა, ჰაერში ფრიალებდნენ წითელი დროშები და ჯარი მიდიოდა სიმღერით თურქებთან საბრძოლველათ. აი კიდევ შეიყარნენ ქართველები და თურქები, მოხდა ბრძოლა და დაიხრცა მრავალი ხალხი; გათავდა ბრძოლა და დავითი ვერ ატყობს ვინ გაიმარჯვა. აქ გამოეღვიძება დავითს და მიხვდება, რომ სიზმარში იყო. ხელ-ახლათ დაეძინება და ნახავს კიდევ სიზმარს. მაგრამ ეს სიზმარი-კი საზარელი იყო. საშინელი კორიანტელია და ბურუსი თვით ქუთაისში. ისმის გმინვა და კივილი. ქუჩებში დახოცილი ხალხი ჭერენივით ყრია. დავითი დადის ქუჩა-ქუჩა და ხან ერთ მკვდარს წამოჰკრავს ფეხს, ხან მეორეს. უცებ მოიხედავს და დაინახავს მალლა ავარდნილს ცეცხლის ალს. დავითი გაექანება იმ მხარეს, საითაც დაინახავს ალს. გარბის, გარბის და ხედავს, რომ იწვის თვით მეფის სასახლე. დავითს თვალთ დაუბნელდება და აპირებს დაღრიალებას, მაგრამ ამ დროს გამოეღვიძება და დაინახავს, რომ ესეც სიზმარი ყოფილა. მართალია, სიზმარი გამოდგა, მაგრამ გრძნობდა გულში სიმძიმეს, უკმაყოფილებას და უკუნებობას. მზე კარგა მალლა იდგა და ამიტომ ლოგინიდან წამოდგა. ჭყონდიდელი კარგახნის გაღვიძებული იყო და სახლის აივანზე იჯდა ღრმათ ჩაფიქრებული. მეფის შეილის წამოდგომა რომ შეიტყო, შევიდა მასთან და მოიკითხა. დავითს შეზარდა ნახის სიზმრის თქმა და ხმა არ ამოუღია. პატარა ხანს უკან ჭყონდიდელი და

დავითი შევიდენ საუზმის მისაღებათ, მაგრამ მადა არც ერთს არ ჰქონდა. თავის დღეში ეს ორი ერთმანეთის საყვარელი ადამიანი ასე ჩუმათ, მორიდებით და თითქო უგულოთ არ ყოფილან ერთათ. ორივე გრძნობდა ამას და ვერც ერთი ახერხებდა ვერც მეორე ჩვეულებრივის სახით შეეხედნათ ერთმანეთისთვის და საუბარი დაეწყოთ. ვინ იცის, რანაირათ გაატარა ღამე ჰყონდიდღელმა და რა ბოღმა აწვა გულზე!

დავითის გასაჩთობათ და უფრო იმიტომ, რომ თითონ მართკა დარჩენილიყო საფიქრებელათ, ჰყონდიდღელმა დავითი გაატანა სამს მსახურს ცხენით სასეირნოთ წაღელისთავის მიდამოებში. ყოველის შემთხვევისათვის თან გაატანა სასმელ-საჭმელიც იმ ფიქრით, იქნება სეირნობამ დააწყნაროს ბავშიო, მადა მოჰგვაროს და შეაჭმეინოს რამეო.

შუადღეს აღარაფერი აკლდებოდა-რა, რომ დიდის სისწრაფით მოვიდა ქუთაისიდან მხედარი და მოუტანა ჰყონდიდელს ახალი ამბავი: თურქებმა აიღეს ქუთაისი, გაცარცვეს სახლები და მერე ცეცხლი მოუკიდესი. ამ უბედურობის ამბის მომტანი რომ ცხენით მოჰქროლაედა, დავითმა და მისმა მხლებლებმა დაინახეს შორიდან. მხლებლებმა მოახსენეს დავითს, ეს შიკრიკი უნდა იყვეს და ქუთათური ამბები უნდა მოჰქონდეს ჰყონდიდელთანაო. ამის გამგონმა დავითმა ერთი წუთაც არ დაიცადა, შეაკაზმინა ცხენები და წამოვიდა შინისკენ ამბის მაღე შესატყობათ. როდესაც დავითმა ჰკითხა ჰყონდიდელს, რა ამბავი მოიტანა მხედარმაო, აღმზრდელმა დაწყნარებით და თავ-შეკაეებით უთხრა თავის მოწაფეს:

— აღსრულებულა ნება ღეთისა! თურქებს დაუმარცხებიათ ქართველები, დაუჭერიათ ქუთაისი და დაუწვავთ.

ამ სიტყვების გაგონებაზე დავითს სწორეთ ისე დაუბნელდა თვალები, როგორც სიზმარში, ცეცხლ-მოკიდებული რომ დაინახა მეფის სასახლე, და მორთო ცხარე ცრემლებით ტირილი. ამის დამნახემა ჰყონდიდელმაც ვერ შეიკაეა თავი და მანაც დაიწყო ტირი-

ლი. ამათი მაკალითით მხლებლებსაც აუჩუყდათ გული და შეიქნა საერთო ტირილი. რამდენსამე წუთს გასტანა ამ სანახაობამ. ბოლოს ისევ ჭყონდიდელმა შეიკაფა ტირილი, მიიკრა გულში დაეითი და უთხრა:

— ნუ ტირი, მეფის წულო, ნუ ტირი; ყველაფერი უფლის ნებაა. მართალია, თურქებმა დასწვეს შენი საყვარელი ქუთაისი და მასთან ააოხრეს მთელი საქართველოც, მაგრამ ღმერთი არ დაგეტოვებს და მალე მოგვიღვინს ქუთაისისა და მთელის საქართველოს ახლათ აღმაშენებელსაც.

წრფელის სასოებით ნათქვამმა და გულის სიღრმიდან ამოსულმა ჭყონდიდლის სიტყვებმა იმავე წუთს დააწყნარეს დაეითის აჩუყებული გული.

დ. კაჭიჭაშვილი.

ფიზიკური გეოგრაფია

პროფესორი გეიკისა.

წინა-სიტყვაობა.

თქვით ზაფხულს ატარებთ სოფელში. გადაწყვეტილი გაქვთ ერთი დღე გადადოთ სეირნობისთვის. თქვენი ჩვეულებრივი სეირნობა ისაა, რომ ზოგმა მინდერის ყვავილები დაგლიჯოს ან კენჭებს უყაროს თავი; ზოგი სულ არაფერს არ ეძებს, არც ყვავილებს და არც კენჭებს, ფიქრობს იყიადლოს აქეთ-იქით და სულ უბრალო საქმეებს გადააყოლოს გული. აი დანიშნული დღეც. დილა აღრიანათ წამოვარდით ფეხზე იმ დროს, როცა მზეც არ იყო ამოწვერული.

ხედავთ ცა კაშკაშებს ლურჯათ და მზე ნათლათ იყურება. თქვენ სინარულს საზღვარი არა აქვს.. მაგრამ თქვენ ხომ ნასაუზმევს გადაწყვეტით სასეირნოთ წასვლა. მანამდის-კი კალათების, ბალის დანების და სხვა ამ დღისთვის საჭირო ნივთების დამზადებას შეუდგებით. მაგრამ მშვენიერი მზიანი დილა ჰკარგავს თავის ფეროვნებას. ავერ აქა-იქი ცაზე პატარა ღრუბლებიც გაჩნდენ. პატარა ხანს უკან ღრუბლები გაიზარდენ და შეიკუმშენ. კიდევ პატარა ხანს და აქა-იქ წვეთებიც გადმოცვიდენ; მიუხედავად ამისა თქვენ მაინც თავს აიმიედებთ: პატარა წვიმა და მალე გადაიღებსო და ამიტომ აღარ იშლით სასეირნოთ მზადებას. მაგრამ, დახე უბედურებას! წვიმა არაჰც თუ

შეწყდა, მოუმატა კიდევ. პატარა წვიმის წვეთები გადიდდნენ და უფრო ჩქარ ჩქარაც ეცემიან დედამიწას; გზების ოღრო-ჩოღროებში გუბეები ღვებთან. აქეთმა სურათმა თქვენ დაგალონათ. და ჰკარგავთ ყოველსავე იმედს სასეირნოთ წასვლისას.

რასაკვირველია, ყოველივე ეს თქვენ არ გესიამოვნებათ, რადგან სრულიად გამზადებული იყავით სასეირნოთ. გულს მაინც ნუ გაიტეხთ. შეიძლება ცუდმა ამინდმაც რამეთი გენუგეშოს და სარგებლობა მოგეიტანოს.

აგერ შუადღემაც მოატანა. ხედავთ ცამ ცოტათი მოიწმინდა და წვიმაც გადილა. თქვენ, რაღა თქმა უნდა, მოხარული ხართ ჰაერზე გახვიდეთ, მიდინართ კიდევ ახლო-მახლოს სასეირნოთ. აგერ გზის ფერდობებზე მღერე ტალახიანი ღელეები ჩამორბიან. თუ თქვენ ნებას მომცემთ ხელმძღვანელობა გაგიწიოთ, გირჩევთ მახლობელ მდინარისაკენ გაესეირნოთ.

აი რამდენიმე ხანი სველ ბილიკებზე მიედევართ და ბოლოს ხილზედაც შეედექით, ასე რომ მდინარეს ზვიდან გადაეჩერებოდათ. აბა, რა ცუდილება მოახდინა დღევანდელმა დიდმა წვიმამ? გუშინ ისე პატარა მოდიოდა მდინარე, რომ კენჭების დათელაც-კი შეგეძლოთ; ახლა შეხედეთ, რა მომხდარა! წყალს ძალზე მოუმატნია და დიდის სისწრაუითაც მირბის. ჩვენც ხილიდან დაეუკვირდეთ. როგორც ხედავთ წყალს მრავალი ფოთლები და პატარა ტოტები მოაქვს, ხოლო ხანდახან მოზრდილ ტოტებსა და ხეებსაც მოაცურებებს. აგერ ჩაატარა კიდევ ჩალისა და თივის კონებიც, დიდძალი წნელის ღობე; ეს კიდევ არაფერია! ხედავთ აგერ იხვიც მოუტაცნია, საცოდავს წყლის მძლავრი მიმდინარეობისათვის ვერ გაუძლია და თავიქვე დაუყოლებია. ყოველივე ეს იმას გვიჩვენებს, რომ მდინარე ნაპირებიდან გადმოსულა და მცხოვრებლებისათვის დიდი ზარალი მიუცია.

შეიძლება თქვენ ისიც იფიქროთ, რომ დრო ტყუილ-უბრალოთ დაეკარგეთ ამისთანა მკრთალი სურათის დასათვალიერებლათ. ხოლო სანამ ეს სურათი არ შეცვლილა, მოღით ერთი ამის შესახებ

თქვენს თავს შეეკითხეთ და დარწმუნდებით, რომ ღრო ტყუილათ არ დაგიკარგავთ.

ჯერ ერთი: საიდან მოაწყდა ამოდენა წყალი მდინარეს? თქვენ იტყვიტ, რომ წყალი წვიმამ შემატაო. კეთილი. მაგრამ ამ კალაპოტში ამოდენა წყალი რანაირათ გაეჭია? რატომ წვიმა მიწაში არა ჟონავს, არამედ მდინარეთ მიდის? ან წვიმა საიდან წარმოსდგება? დღეს დილა აღრიანათ ცა მოწმენდილი იყო. შემდეგ გაჩნდნ ღრუბლები, ხოლო მერე წვიმა, ასე რომ თქვენ იტყვიტ ღრუბლებმა წარმოშობა წვიმაო. კეთილი! მაგრამ ეს ღრუბლები საიდან-ღა გაჩნდნ? წვიმას როგორ აკროვებენ და შემდეგ დედამიწას როგორ უკზაენიან?

მესამე რა მიზეზია, რომ მდინარე ერთი განსაზღვრული მიმართულებით მიმდინარეობს და არა მეორეთი? რაც უნდა დაბალზე იყოს წყალი, ისე რომ ფეხის დაუსეფლებლათაც შეგეძლოთ გადასვლა, წყლის მიმდინარეობას მაინც შეამჩნევთ, შეამჩნევთ, რომ წყალი კალაპოტში სულ ერთი მიმართულებით მიმდინარეობს. ახლაც, კალაპოტი რომ აიქსო ამ მომატებული წყლის ჩქერით, თქვენ ხედავთ, რომ წყლის მიმდინარეობის მიმართულება იგივეა, რაც წინეთ იყო. აბა შეგიძლიათ თქვათ, რისგან მოხდა ესა?—მერე, გუშინ წყალი წმინდა და გამკვირვალე იყო, დღეს-კი ტალახიანი და მღვრიე. აბა წაიღეთ სახლში ეს მღვრიე წყალი და მთელ ღამეს ჭიქით შეინახეთ. დღლაზე თქვენ შენიშნავთ, რომ იგი დაწმინდავდა და ჭიქის ძირმა თხელი ტურტყლი მოიყენა. მაშასადამე, ამ ტურტყლს აუქმღვრევია აღიდებული მდინარე, მაგრამ ეს ტურტყლი საიდან-ღა გაჩნდა? უეჭველია, რომ ამ ტურტყლს კავშირი უნდა ჰქონდეს დიდ წვიმასა და მდინარის აღიდებასთან. მაგრამ ეს მდინარე აღიდებულა თუ არა, მაინც-ღა-მაინც ერთის განსაზღვრული მიმართულებით მიმდინარეობს და ტურტყლიც იქ მიაქვს, საითაც თვით მიისწრაფის. ჩვენ რომ ხილზე ვიდექით და წყლის დევასა და ბუყბუყს ვაკვირდებოდით მაშინ ჩვენ ერთ რასმეს უნდა ჩავფიქრებინეთ: რა დემართება ამოდენა წყალსა და ტალახს?—ახლა

ისიც მიიღეთ მხედველობაში, რომ ამ ჩენი მდინარისთანა ესი და მეტიც მიმდინარეობენ ჩვენ მხარეზე, სხვა მხარეებში კიდევ რამდენი, და ყველგან მასვე შევამჩნევთ, რაც დღეს ენახეთ. ყველა ეს მდინარეები წვიმისაგან დიდდებიან, ყველა თავქვე მიეშურებიან და ყველას მიაქვს ცოტა თუ ბევრი ტალახი.—აბა, ახლა სახლში რომ ვბრუნდებით, გავიხსენოთ ჩენი დღევანდელი დაკვირვებანი: ჩვენ ენახეთ, ზოგჯერ ცა მოწმენდილია და მზეც ბრწყინვადეთ და მხურვალეთ ანათებს, ზოგჯერ კი ცაზე ღრუბლები მიმოდიან; ხოლო როცა ერთდებიან ზე სქელდებიან, მაშინ წვიმაც წამოვა. ენახეთ აგრეთვე, რომ მდინარე მიმდინარეობს, რომ იგი დიდის წვიმისაგან აღიდდება; როცა აღიდდება ტალახისაგან იმღერევა კიდევ. ამნაირათ ჩვენ ესცანით, რომ მჭიდრო კავშირი არის ზევით ცასა და ქვევით დედამიწის შორის. დილით ხომ ჩვენ არავითარ ყურადღებას არ ვაქცევდით იმ გარემოებას, რომ ცაში ღრუბლები ერთდებიან, მაგრამ ჯერ მოსალამობულიც არ იყო, როცა ეს ღრუბლები გახდნენ იმის მიზეზი, რომ მდინარე აღიდდა და იტაცებდა ხეებს, ღობეებს და სხვათ. ამავე მიზეზს რასაკვირველია შეეძლო დაენგრაა ხიდები, წაელეკა მინდვრები, სოფლები და ქალაქები, საზოგადოთ დაელუბა ხალხი მთელი თავისი ავლა-დიდებით.

ახლა წარმოვიდგინოთ, რომ თქვენ სადმე ქალაქში, სიკხოვრობით და არ გქონიათ შემთხვევა გენახათ იმისთანა სოფლის სურათები, რომელსაც მე ავიწერთ; ამ შემთხვევაში, რასაკვირველია, თქვენ შეგიძლიათ იფიქროთ, რომ ყოველივე ამას თქვენთვის დიდი მნიშვნელობა არ აქვს. მაგრამ თქვენ ქალაქის ქუჩებშიაც კი მრავალი რისამეს გაგება შეგიძლიათ წვიმისა და მდინარის შესახებ. აბა, აიღეთ ლამბაქი და მოუყარეთ წვიმიან წყალს თავი; თქვენ ხედაეთ, რომ ის წმინდაა, ანკარა; ახლა იმავე წვიმის წყალს შეხედეთ მაშინ, როცა ის ქუჩების ოღრო-ჩოღროში მიმდინარეობს; იგი აქ ძალზე ღერიაა და ტალახიანი, მიტომ რომ ქუჩებიდან რეცხავს მტვერს და მიაქვს წყლის სადენ რუხებში; თვითოეული რუხ ამნაირათ

წარმოადგენს აღიდებულ მდინარეს. ამას გარდა თქვენ იმასაც კი შეამჩნევთ, როგორ მიაქვს წვიმის წყალს ქუჩებიდან ჩალის ნაფლეთები, პრობკები, პატარა ხის ნაქრები და სხვა საგნები, სწორეთ ისე როგორც აღიდებულ მდინარეს დიდრონი ხეები. ამნაირათ თქვენ ქალაქშიაც კი შეამჩნევთ, რომ ცაზე მომხდარი ცელილება იწვევს ცელილებას დედამიწაზედაც.

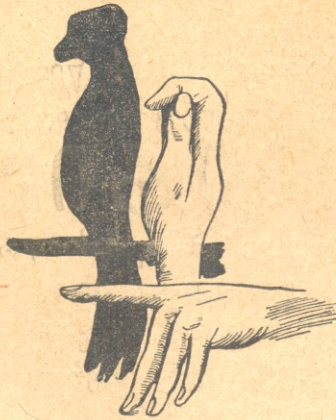
— დაფიქრდით ცოტას მაინც და უსათუოთ გაიხსენებთ ბევრს სხვა მაგალითებს, თუ ჩვეულებრივი მოვლენანი ყოველ დღიური ცხოვრებისა რანაირათაა ერთი მეორესთან დაკავშირებული. გეცოდინებათ ისეთი საგნები, როგორიცაა სინათლე მზისა, ღრუბლები, ქარი, წვიმა, მდინარეები, ყინვა და თოვლი; თქვენ-კი იმდენათ შეეჩვიეთ ამ საგნებს, რომ ფიქრდაც აღარ მოგდით ჩაუკვირდეთ, მაზე მსჯელობა იქონიოთ. ძალიან ადვილათ შეიძლება ვერც კი წარმოიდგინოთ, რომ იმ საგნებს შეეძლოთ არსებობა სხვანაირათ, თუ არ დღევანდელის სახით. ეს საგნები თქვენ იმდენათ ბუნებრივით და თან საჭაროდაც გეჩვენებათ, რომ გაიკვირვებდით კიდევ ვისმეს რომ ეკითხა, მიზეზი მათი არსებობისა. მაგრამ თქვენ რომ კარგა ხანი ისეთს მხარეში გაგეტარებიათ, სადაც არასოდეს წვიმა არ მოდის და შემდეგ თქვენს სამშობლოში დაბრუნებულიყავით და გენახათ ყოველისთვის დამაქცევარი წვიმა, როგორიც ჩვენ დღეს ვნახეთ, ნუ თუ ეს მოვლენა ახირებულათ არ გეჩვენებოდათ და არ მოინდომებდით გაგეგოთ, თუ რის მომასწავებელია იგი? ან ერთიც ვნახოთ ცხელი ქვეყნიებიდან, სადაც ზამთარი არ იცის, გვეწვია ჩვენ აქ სტუმარი—ბავში; იგი პირველათ თავის სიცოცხლეში ხედავს თოვლს და სქელი ყინულით დაფარულ მდინარეებს; ნუ თუ გეტუცხოვბოდათ, რომ ჩვენ სტუმარს, ყოველივე ამით საოცრათ გაკვირვებულს, თქვენთვის ეთხოვნა, ამიხსენით რა არის თოვლი, რათ არის მიწა ასე მაგარი და ჰაერი ასე ცივი, მდინარენი და ღელეები რათ დაფარულან ყინულითო? როგორა გგონიათ ყველა ამ კითხვებზე მისცემდით პასუხს, თუ არა? ეს კითხვები-კი ფრიად ჩვეულებრივი და ყოველ დღიური.

თქვენ რომ ამ საგანს ჩაუფიქრდეთ შეიძლება დარწმუნდეთ, რომ არც იმე ადვილია ამის პასუხი, როგორც თქვენა გგონიათ. არასოდეს არ იფიქროთ, რომ ჩვეულებრივ მოვლენას თქვენთვის მნიშვნელობა არ ჰქონდეს. მე გგონია არც არსებობს იმისთანა ჩვეულებრივი მოვლენა, რომელიც თქვენი ყურადღების მიპყრობის ღირსი არ იყოს და თან არ დაეჯილდებინეთ, თუ კი ცდილობთ მის გაგებას.

მე მაქვს განზრახვა მოგიწვიოთ ზოგიერთი ამ ჩვეულებრივი მოვლენის განსახილველათ. არ იფიქროთ ერთმანეთს თქვენთვის მინდოდეს მოგასმენიოთ რამდენიმე გაკვეთილი, რომელიც თქვენ უნდა გაიზვიროთ ან და გადმოგცეთ რამდენიმე ელემენტარული მეცნიერული ცნობა, რომელიც უნდა დაიხსოვნოთ. არა, მე მხოლოდ იმას ეინატრი, რომ თქვენ არ დაკმაყოფილდეთ ყოველივე მით, რაც ამ პატარა წიგნაკში სწერია, არამედ თქვენი საკუთარი თვალებით ისარგებლოთ და გაარჩიოთ ის, რაც ხდება საუცხოო საწუთროში, რის შესასწავლათაც ჩვენს გარეშემო ბევრისაგან ბევრი მასალაა. არც ერთი გულის გადასაყოლებელი სეირნობა, გართობა თქვენ იმდენს სიამოვნებას არ გაგჩნობინებთ, რამდენსაც თქვენი თვალთ ნახვა და შესწავლა ბუნების ყოველივე სანახაობა—მოვლინებისა. განსჯედეთ რომ იმ ნაბეჭდ წიგნებს გარდა, რომლებსაც თქვენ სახლში ან სკოლაში კითხულობთ, არის კიდევ ბუნების დიდი წიგნიც, რომლის წაკითხვის ნებაც აქვს ყოველ ჩვენგანს, ყრმას გინდა მოხუცს და ვერა წიგნი ვერ გვასწავლის იმას, რაც შეუძლია გვასწავლოს ამ დიდმა წიგნმა, ესე იგი ბუნებამ.—სასურველი იქნებოდა, რომ თქვენ ჩაიხედადეთ ამ დიდებულ წიგნში, რომელიც შეიცავს ჰერის, მიწის და ზღვის სხვადასხვა დიდებულ სანახაობას. მარტო იმით-კი ნუ დაკმაყოფილდებით მხოლოდ ეს თუ ის მოვლენა რომ ნახოთ ან შენიშნოთ; მაგალითათ მე მაქვს სახეში ის დრო, როდესაც თქვენ სეირნობთ მდინარის პირათ. ამ შემთხვევაში არ უნდა დასტოვოთ უყურადღებოთ ისეთი მოვლენა, როგორიცაა ჰეჰა, ქუ-

ხილი ან ნაპირებზე გადმოსული მდინარე ისე, რომ არ გაიგოთ რაიმე მათ შესახებ, მანამდის არ დაცხრეთ, სანამ იმ მიზეზებს არ გამოიკვლევთ, რომელიც თქვენს გარეშემოა და რომლის ახსნა გწადიათ. ამ საშუალებით თვით ჩვეულებრივი საგნებიც საგულისხმევროთ და საყურადღებოთ გეჩვენებათ; სადაც უნდა წახვიდეთ ყველგან გამოჩნდება მისთანა რამე, რაც უეჭველათ თქვენს ყურადღებას მიიზიდავს. ამნაირი დაკვირვების მიხედვით თქვენთვის იქნება საუკეთესო და უძვირფასესი სამკვლარო, მუდამ და ყოველთვის რა ცხოვრების გზაზედაც უნდა იდგეთ.

— შემდეგ ვეცდები იმის ახსნას, თუ რა გვარი კითხვები შეგვიძლია ჩვენ წამოვაყენოთ ამ ბუნების წიგნში ჩაწერილ ზოგიერთ ფრიად მნიშვნელოვანი საგნებზე შესახებ, განსაკუთრებით ორზედ: ჰაერსა და დედამიწაზე. ყველა თქვენგანმა უნდა იცოდეს რამე ჰაერზე რომლითაც ჩვენ ვსუნთქავთ, აგრეთვე დედამიწაზე, რომელზედაც ჩვენ ვცხოვრობთ, ან რა დამოკიდებულება არსებობს მათ შორის. ჩვენმა სეირნობამ ცოტა რამ მაინც შეგვასწავლა მათ შესახებ; სულ მცირე რომ ეთქვას ის საშუალება მაინც მოგვცა ამ სეირნობამ, რომ შეგვიძლია დაუკავშიროთ ერთმანეთს ლბებების დაფენა და ეზო გარემოს განადგურება ცაზე ღრუბლების მოგროვებასთან. თქვენ დაგრჩენიათ კიდევ ბევრი სხვა დამოკიდებულების შესწავლა; ამ სხვებსაც რომ შეისწავლით თამამათ შეგიძლიათ ხელი მიჰყოთ მეცნიერებას, სახელდობრ მეცნიერების იმ დარგს, რომელსაც ჩვენ ვუწოდებთ ფიზიკურ გეოგრაფიას. ის ჩვენ აგვიწერს მიწას და ყოველგვარ მოძრაობას, რომელიც ხდება მის ზედაპირზე. ხოლო იმის ფიქრს ნუკი გაივლებთ გულში, რომ თქვენ აპირობთ ხელი მოსჭიდოთ ძნელს, ან ინტერესს მოკლებულ საგნის შესწავლას, სრულიადაც არა. თქვენ სულ უბრალოთ ჩაუყვირდებით და გაფაციცებით აღეწებთ თვალ-ყურს იმ ცელილებას, რომლებიც განუწყვეტლათ ხდება თქვენს გარეშემო, ეცდებით შეგნოთ აზრი ამ ცელილებისა და ისიც, თუ რა დამოკიდებულება აქვთ ამათ ერთმანეთში.

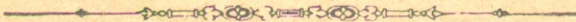
თუთიყუში

1903 წლის № XII გამოცანებისა.

გამოცანები: 1) ცხვარი, 2) შეშა, 3) ცეცხლი და კომლი,
4) სელი, 5) საათი.

რებუსი: დედის ტკბილი რძის ჭირიმე
ძუძუებ, ენაცვალები,
ვინც მათი გეშო არ იცის,
ახვეული აქვს თვალები.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუშნიშვილი-წერეთლის.

გამოვა 1904 წელს

ყოველ დღიური საპოლიტიკა-სალიტერატურო გაზეთი

„ივერია“

იმზვე სივრცით ღ სრულიან პროგრამით, როგორც 1903 წ.

რედაქცია ყოველს ღონისძიებას იხმარს, რომ გაზეთი გააუმჯობესოს. იმ თანამშრომელთა გარდა, რომელნიც აქამდე მონაწილეობას იღებდენ, რედაქციას სხვა ჩვენი მწერლებიც დაჰპირდენ დახმარებასა და თანამშრომლობას.

ფასი გაზეთისა მთელის წელით თუმანია. ამ ფულის შემოტანს ნაწილ-ნაწილათც შეიძლება

1904 წლის ხელის-მომწერთ, რომელნიც სრულ ფასს შემოიტანენ 1 თებერვლამდე, დაუზღვრებათ პრემიათ გრაფ ლ. ნ. ტოლსტოის რომანი „აღდგომა“ („Воскресение“).

5 მანეთათ ტფილისში და 7 მანეთათ ტფილისის გარეშე დაეთმობათ გაზეთი უპრემიათ: სოფლის მასწავლებელთ, უფასო სამკითხველოებსა, უმაღლეს სასწავლებელთა მოსწავლეთ ღ ყველა ხელოსანს.

ხელის მოწერა მიიღება:

ტფილისში:— „ივერიის“ რედაქციაში (თეად-აზნაურთა ქარვასლა №117 ღ 118) და „ქარავ. შორის წერა-კითხვის გამავ. საზოგ.“ წიგნის მაღაზიაში (სასახლის ქუჩ., თეად აზნაურთა ქარვასლა).

ქუთაისში:— ბეჟანეიშვილის და წერეთლის წიგნის მაღაზიაში.

ბათუმში:— ნიკოლაძის ჟურნალ-გაზეთების სააგენტოში და ჭეღაძის წიგნის მაღაზიაში.

საბუნჩაში:— პეტრე მაჭავარიანთან.

შოკაძისში:— პართენ ნასიძესთან.

განჯაში:— სოფრონ კანდელაკთან (სადგურზე).

გორში:— ანტონ კასრაძესთან.

ფასი განცხადებისა:

პირველ გვერდზედ—15 კაპ. სტრ., მეოთხეზედ—10 კაპ., მთელი გვერდი გაზეთისა ცალკე მორიგებით.

საფოსტო აღრესი: ТИФЛИСЬ Редакция „ИВЕРΙΑ“.

საქმაწვილო ნახატებიანი ჟურნალი

„ჯეჯილი“

წელიწადი მეთხუთმეტე

გამოვა 1904 წელსაც თვეში ერთხელ. ჟურნალში ორი განყოფილებაა: პატარებისთვის და მოზრდილთათვის.

„ჯეჯილში“ მონაწილეობას მიიღებენ ყველა ჩვენი საუკეთესო მწერლები. იანერიდან დაწყება ბეჭდვა ინგლისელ მწერლის მარკ-ტვენის მოთხრობისა: ტახტის მემკვიდრე და მათხროვარი. წლის განმავლობაში სხვა სტატიებთა შორის იქნება დაბეჭდილი ექვსი სტატია ჩვენი ისტორიიდან.

ხელის მომწერლებს დაურეგდებთ ჰრემიანთ დასურათებული ზღაპრების კრებული.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ მიღებულია თფილისის საეპარქიო და კავკასიის ოლქის სამოსწავლო რჩევებისაგან სასწავლებლების სამკითხველოებში საკითხავათ.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ თფილისში დატარებით ღირს 4 მან. თფილისის გარეშე გავზენით 5 მან. ნახევარი წლით 2 მან. 50 კ. ცალკე ნომერი 50 კაპ.

ხელის მოწერა მიიღება:

1) თფილისში — წერა-კითხვის გამ. საზოგადოების“ კანცელარიაში (Дворцовая ул. д. Груз. Двор., № 101), და თვით „ჯეჯილი“-ს რედაქციაში (Артиллер. ул. № 5, возле Кадетского корпуса).

ფესტის ადრესი: *Во Тифлисе, во редакцію грузинскаго дѣтскаго журнала „Джѣджили“.*

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუმ.-წერეთლისა.

3. 7/100

